

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохраняются все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как наименование о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отключайте автоматические запросы.
Не отключайте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

XP
5167

WIDENER

HN QJAW +

XP 5167

The gift of

PETER SLUARCHUK

HARVARD COLLEGE LIBRARY

REP

Театральна Библиотека Посланика Ч. 14.

ПРОЦЕСОВИЧЪ

Образъ зъ жита народа

въ трехъ актѣхъ

НАПИСАВЪ

І. Я. ЛУЦЫКЪ.

ЕМЫШЛЬ.

Зъ печатнѣ І. Лавора.

1908.

XP 5167

ОСОВЫ:

Семень { два брата, оба господарѣ на отдѣль-
Иванъ { ныхъ грунтахъ.

Одарва, жѣнка Семена

Анна, жѣнка Ивана

Климъ, старый господарь

Федоръ, вѣтъ

Панько, громадскій полицай

Федь {
Проць { громадяне

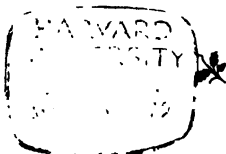
Фимка, жена Федя

Химка, жена Проця

Янкель

Мартуся {
Стефанко { дѣти Семена

Межи актомъ I. и II. минають три роки, межи
II. а III. рѣкъ.

653 x 131

**Власнѣсть свящ. I Джулынского
Лапшинъ п. Бережаны.**

Право представленья и перепечатаня застережено.

А К Т Ъ

Въ богатскѣй хатѣ Семена.

СЦЕНА ПЕРША.

(Семень, Одарка, Мартуся, Стефанко).

Одарка.

И до чого оно доведе? Всежь Иванъ братъ, ажъ грѣхъ, позывати ся по судахъ.

Семень.

Грѣхъ? А кривдити старшого брата то не грѣхъ, що? То я маю дѣтямъ вѣдь губы вѣдняти, а позволити, щобы мене обдиравъ зъ мои працѣ?

Одарка.

Яка тамъ праця. Цѣлый той кусень сѣножатки, такій клиньчикъ и фѣры сѣна не дасть.

Семень.

А щобы в стебельце давъ лишень одно, то вѣнъ мѣй и мое на немъ право. Не дамъ ся кривдити, не дамъ. Не хоче вѣдати по доброму, вѣддасть по злomu. Ходять люде до права, знайду и я дорогу!

Одарка.

Памятай Семене, що на процесяхъ никто не вышовъ добре. Отъ Тимко Наконечный на дѣда зѣйшовъ.

Семень.

Бо не мавъ розуму, а я его маю и свого не дарую. Небѣщикъ тато казали: сѣножатка по кѣпчики Семенови, а решта Ивана. А вѣнъ бачите, кѣпчикъ перекинувъ и лакомивъ ся. Тоу, щезай бѣдо! на таке псумуха лакомити ся!...

Одарка.

Видишь, самъ кажешъ, що оно вѣчого не варта, а скѣлько то вже гризоты було зъ того.

Мартуся.

А дядина все плачуть и плачуть...

Стефанко.

И нарѣкають, бо дядько все на нихъ вѣдказують и на васъ и на всѣхъ.

Семень.

Вѣдкажу я ему, що попамятае мене довго! Завтра ѣду до мѣстя, научу я его, куда стежка его, а куда моя..

Одарка.

Семене, памятай, що я просила тебе, дай спокѡй. „Святый спокою, гараздъ съ тобою“, казали покѡйный тато! Мы не богатї и не бѣднї и безъ того жити будемъ, а кто знае, що буде съ нами, коли возьмемъ ся до права и суду...

Семень.

Що буде, то буде, не твое въ тѡмъ дѣло. Свого не дарую, чужого не хочу. А то свѣтъ бы не бачивъ такого, щобы старшїй братъ за бездурно дававъ молодшому свою працю! Хоче, нехай передъ цѣлою громадою перепросить, вѡддасть що взявъ, а втогды не треба буде суду.

Одарка.

Дѣй ся воля Божа, а мое сердце возвѣщае велике лихо. — Га, що робити. Мартусю, Стефанку ходѣть, пѡйдемъ до церкви на вечѣрню, а ты Семене, коли оставшь ся, прицильнуй хаты. Ходѣть дѣти!

СЦЕНА ДРУГА.

Семень самъ.

И самому менѣ якось лячно передъ судомъ, а щожь робити? Моя кривда, мое право. Не досыть що обдирае, то еще и кричить на цѣле село, що я его працю забираю. Братъ а гѣршь чужого!...

(Задумувсь).

СЦЕНА ТРЕТЯ.

(входять Янкель, Федь и Проць).

Янкель.

Добре, що вы въ хатѣ. Я такъ бѣгало до васъ, дуже бѣгало.

Семень.

Ходѣть, сѣдайте, а щожь тамъ ся стало?

(Федь и Проць сѣдають).

Янкель.

Якто що? Иванъ, кажу вамъ страхъ шыскуе, на цѣле село, кричить, що буде позывати.

Федь.

Кри-и-и-чить, а... а... я... бу-бу-буде
по-по-по-зивати...

Проць.

Шаную и вась и вашй дѣти, позы-
вати хоче.

Янкель.

Йой, я ся злякало! Я знаю, ваше пра-
во, ваше сѣножатке, що говорити, все,
що вѣнъ мае, все ваше, вы старше було.

Проць.

А то вже Янклю, шаную вась и ва-
шй дѣти, брешешь!

Федь.

Бре-е-е-ешешь!

Семень.

Що єго, то єго, я бо чужого не хо-
чу, а свого не дамъ.

Янкель.

То рихтельно єсть! Я вамъ кажу, вы
свое пильнуйте! Судь то такъ, якъ въ
млынѣ, кто першій заѣде той першій и меле.

Проць.

Шаную васъ и вашій дѣти, жидъ мудро каже...

Семень.

По судахъ не бувавъ я, не знаю, куда тамъ заходить ся, але якъ треба то треба, вѣчого не поможе.

Янкель.

Або то судъ що страшне, якъ? Стае ся и сендзя судить: „ты Проць злодѣй, буде тобѣ криминаль, а ты Федь піякъ, буде тебѣ арештъ.

Федь.

А я шаную васъ и вашій дѣти, якій тобѣ піякъ.

Проць.

А... а.. а.. я зло-о-дѣй? якъ?

Янкель.

Я тѣлько такъ собѣ казавъ, отъ, щобы въ губе не сохло. Вы Семень не даруйте и не жартуйте. Завтра, кобы мы дѣждали, запрягайте на досвѣтки конѣ, я сяду зъ вами, — я и такъ маю собѣ два

кѳрчки бульбу возити на мѣсто, и будемъ вѣхати. У мене въ мѣсто есть мѳй швагеръ, оно такѣ мудре, такѣ мудре, самѣ суплики пише, оно напише на той Иванъ злодѣй скаргу?...

Федь.

О, Юйликъ маѣ голову, маѣ. Шаную васъ и вашѣ дѣти, перомъ тѳлько махъ, махъ ...

Семень.

Бѣда, возити ся по мѣстѣ, а ще до того якъ разъ и гроша готового нема.

Янкель.

Що вы журите ся? нема, то буде. Янкель дасть. Я дамъ, вы для мене якъ рѳдный братъ!

Федь.

Тѳу, цуръ, а то кто видавъ, щобы жидъ крестянинови — шаную васъ и вашѣ дѣти — братомъ ставъ!

Проць.

Отъ жидъ то-о-о-е бре-е-е-ше!

Семень.

Га, що робити! Якъ мусъ, то ничъ не поможе!

Янкель.

Тільки вы не дайте ся нікому вдірадити, не слухайте, що вамъ будуть казали, бо той Иванъ якъ забере сїножатки, то буде все забирало. Я вамъ кажу, до свѣта мусимъ зробити всьо! Я утѣкаю до корчме, а вы пильуйте своє дѣло. (выбѣгає, за дверми встромлює голову еще разъ). А памятайте для Іойлика треба взяти якусь дарунокъ, або курке, або гуске, або пѣвъ копы яєць. (Утѣкає).

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

(Тї самї безъ Янкля).

Семень.

Або я знаю, що робити? дарувати свого не можна, запозичати ся такожъ зле. Богъ знає, що и куда оно заведе...

Федь.

Шаную васъ и вашї дѣти, кобы то знати, до чого оно дѣйде, бо то судъ и на лѣво и на право...

Проць.

То... то... то... правда ку... у... ме!

СЦЕНА ПЯТА.

(Тя самъ и Одарка).

Одарка.

Витайте гостеньки съ святою недѣ-
лею.

Федь.

Здоровенькѣ были сосѣдонько. А що,
шавую васъ и вашѣ дѣти, красный давъ
Господь часъ, га, осѣнь якъ золото...

Одарка.

Що правда, то правда, славити Гос-
пода. Отъ Семене, завтра бы зѣ трехъ
молотѣльникѣвъ намъ треба...

Семень.

Ба, завтра до мѣста мушу, не помо-
же, треба вхати!

Проць.

Та-а-а-ки... такъ!

Одарка.

Семене, Семене, якось менѣ лячно передь тымъ судомъ! А знаєшь ты, казавъ менѣ Стефанъ, що та комісія буде коштувати може и трийцять золотыхъ.

Федь.

(Слова Федя: „шануючи васъ и вашѣ дѣти“, будемъ значити першими буквами: „ш. в. и в. д.“)

Правду казавъ, провізорія, ш. в. и в. д., дорога рѣчь, и платити треба зъ горы.

Семень.

Що буде, то буде, а правда мусить ити горою. Пошивати ся въ дурня не дамъ, розумѣєте, не дамъ и не позволю!

Проць.

Певно, що такъ, певно, та-та-та-ки такъ.

СЦЕНА ШЕСТА.

(Тѣ самѣ, входить: Анна, Федоръ).

Анна.

Слава Іисусу Христу! Digitized by Google

Всѣ.

Слава на вѣки !

Федоръ.

Витайте зъ недѣлею святою !

Семень.

Просимъ, просимъ, начальнику, — отъ сѣдайте !

Одарка.

Сѣдай Анно, сѣдай !

Анна.

Не до сидженя менѣ ! Бѣйте ся Бога люде ! Якежь нещастѣ спало на мене и на мои дѣти !... Семене, ажъ до васъ, на що намъ нещастя, на що процесу, Иванъ якъ не свѣй, въ хатѣ не посидить, работы не бере ся....

Семень.

Га, нехай не захочув ся ему чужого. Не я винень !

Федоръ.

Видите, рѣжно буває. Часами чоловѣкови до головы щось впаде, а потому кае ся цѣле жите... На такѣмъ процесѣ никто добре не выйшовъ !

Федь.

Святї слова вашї начальнику, ш. в. и в. д., судъ то всегда право, а право то нѣбы судъ...

Анна.

И кобы було о що, о марницю, и сплюнути не варта....

Семень.

А чогожь лакомити ся на такую дурницю, не твоє, не рухай!

Анна.

Колибо Иванъ каже, що то єго, а вы зновъ, що ваше...

Семень.

И для того пѣйдемъ на судъ и на право!

Федоръ.

Семене, вѣрте менѣ, що я конче хочу зробити згону межи вами и то ковче. Не тягавъ ся по судахъ покойный вашъ тато, не тягайте ся и вы сыны єго. На що ся вамъ тое здало! на що?

Одарка.

А чижъ я мало прошу, мало плачу,

бо мое сердце вѣщуетъ якъсь зъ того не-
щастя.

Анна.

Погодѣть ся, по братерски, и не буде
нѣ гнѣву, нѣ образы божои !

Федь.

Послушайте Семене, ш. в. и в. д., до-
брыхъ людей.

Проць.

Та-а-а-ки.... такъ.

Федоръ.

Я зайшовъ тутъ до васъ, а Климиъ,
вразумляе теперь Ивана. Не пустимо васъ
до суду !

Одарка.

Семене, самъ Богъ приславъ тутъ до-
брыхъ людей на пораду. Не гнѣвѣмъ бо-
жои волѣ.

Семень.

А чейже я старшій братъ, не пѣйду
просити молодшого, щобы силомѣць за-
бравъ мою працю и еще ганьбивъ мене
передъ людьми.

Федоръ.

Певно що нѣ. Вы Анно, пойдѣтъ зѣ
Федемъ по Клима и Ивана, скажѣтъ, що
я ихъ кличу тутъ!

Федь.

Ш. в. и в. д. я бѣгцемъ таки иду...

Проць.

И... и... и... я... я... бѣ-ѣ-ѣ гцемъ!

(не рухася зѣ лавы).

Анна.

Ходѣмъ, ходѣмъ, кобы въ щасливу
оди ну!

(выходять Анна и Федь).

СЦЕНА СЕМА.

(Тѣ самѣ безъ Анны и Федя).

Федоръ.

Дастъ Богъ, гараздъ буде все и не
буде вамъ нѣ клопоту, нѣ сорому, що
братъ брата позывае.

Семень.

Богъ видитъ начальнику, що не хочу
я того. Та щожь, и такъ вже люде по-

смѣхають ся, а потѣмъ зачнуть Богъ знає що говорить.

Одарка.

Поговѣрка людей — вѣтеръ середь поля!

СЦЕНА ОСМА.

(Входять: Мартуся и Стефанко).

Стефанко.

Мамуню! Идутъ ту Панько, а зъ ними Фимка и Химка идутъ.

Мартуся.

А такъ сварять ся, страхъ!

Проць.

Мо-о-о-я Химка... овъ бу-у-у-де зле!

Федоръ.

Лихо менѣ зъ тыми довгоязыкими кумами, о що будь гамѣръ на цѣле село!

(за сценою чути голосъ Химки):

А я заложу ся и руку собѣ дамъ втяти, що нема.

(голосъ Фимки):

Есть, есть, и вашъ драбуга и мой
бавдуръ дурноватый!

Проць.

(Встае въ лавы) ду-ду-дурноватый то...
нѣ-ѣ-ѣ-бы я... (поважно тыкаетъ себе пальцемъ
въ груди и сѣдае на свое мѣсце).

(голосъ Панька):

Менѣ теб, того, есть, нема, все одно!

(голосъ Химки):

Коли бо нема!

(голосъ Фимки):

Але суть, оба суть!

СЦЕНА ДЕВЯТА.

(Тѣ самі, входятъ Панько, Химка и Фимка).

Панько.

Слава Іесу...

Фимка (перебивая):

А ось есть!

Химка (рѣвночасно):

Видите, нема!

Фимка.

А щожь вамъ очи заслѣпило, таже сидить!

Химка.

Вашь сидить, а мого нема!

Федоръ.

А щожь тамъ Паньку нового?

Панько.

Пане начальнику, тее, того, то було такъ: Я собѣ сиджу въ канцеляри и дрѣмаю, бо на тоту нѣчь моя варта иде. Ажь тее, того, приходятъ ось Химка.

Фимка.

Нѣ, я прийшла церша.

Химка.

А щожь вамъ такого, вы еще були коло Гапки, а я вже доходила.

Фимка.

Та якъ! я вже ишла въ сѣни, а вы, го, го, где були. Правда Паньку?

Панько.

Менѣ тее того, все одно; двѣ бабы разомъ прийшли и конецъ!

Химка.

То такъ кажѣтъ по правдѣ...

Проць.

Ку-ку-кумедія!

Федоръ.

И щожь дальше, що ажъ въ чужу хату пхаєте ся?

Панько.

И кажуть, менѣ тее того, що прийшли за „засвѣдченемъ“.

Химка.

Нѣбы я казала.

Фимка.

Кумо, та що вамъ, я казала?

Панько (голосно):

Тихо! Менѣ тее, того — обѣ казали! Кажуть, що Дмитра Коваля свиня пхала рыло до вашого города, а Дмитро си нагнавъ.

Химка.

Таки пхала, я присягну.

Фимка.

И я присягну!

Проць.

Ры-ы-ыло пха-а-а-ла.

Семень.

Тоу, счезай бѣдо! подурѣли!

Фимка.

Овъ, не дурѣйкайте, бо мы не до васъ зайшли а до права!

Химка.

Може тотѣ дурѣють, що молодшого брата кривдять а не мы, свои господинѣ..

Одарка.

Жѣнки! а що васъ злый духъ пославъ на напасть въ хату, чи що?

Федоръ.

Ей бабы, не дококайте менѣ по селѣ, не пхайте всюда носа, бо поамятасте Юрѣвъ день!

Проць.

А па-а-алицею ихъ на-на-начальнику!

Химка.

А то ковбище скажене, ты що масшь тутъ зяпати, га?

Панько.

Тихо, менѣ тее, того! А я пане начальнику, мѣркую собѣ, засвѣдчене важна рѣчь, беру Химку и Фимку, веду до писаря, нема, веду до вась, и вась нема. Пытаю где, сказали въ Семена, и я привѣвъ ихъ тутъ.

Федоръ.

Теперь выженѣтъ ихъ и пускайте на чотыри вѣтри. Кобы менѣ спокѣй бувъ. Съ Богомъ Парасю!

Химка (бе ся по цолахъ):

Дивѣтъ, за наше добре слово, за еерце!

Фимка.

За засвѣдчене, еше ганьблять. Певно, зъ богачами, що братьей кривдятъ...

Федоръ.

Вывосѣтъ ся, а нѣ, замкнути скажу!

Панько.

Бабы, кертайхъ менѣ того, теб, маршь!
(Обертае одну и другу до дверей и выходятъ).

(За сценою голосъ Хи и мки):

Зась тобѣ, я господыня!

Панько (за сценою):

Говѣ, анѣ слова, маршь!

СЦЕНА ДЕСЯТА.

(Тя самі безъ Панька, Фимки и Хи мки).

Семень.

Видите, якъ насмѣвають ся вже те-
перь зъ чоловѣка.

Одарка.

Що то таке насмѣванє. Нема кого
слухати!

Федоръ.

Слушне ваше слово! Слизкоязыкї свя-
того стягнуть зъ образа и поганьблять.

Проць.

А моя Хи-и-имка... то... то... в-вѣдьма.

Стефанко.

Мартусе, чуешъ Химка вѣдьма!

Мартуся.

Вѣдьма! [смѣе ся.]

Одарка.

Не говорѣтъ такого, дѣти чують!

Проць.

По... по... по... пра-авдѣ вѣдьма!

СЦЕНА ОДИНАЙЦЯТА.

(Тѣ самѣ, входить: Климъ, Анна, Иванъ, Федь).

Климъ.

Слава Іисусу Христу!

Всѣ.

Во вѣки слава!

Семень.

Витайте дорогѣ гостеньки, сѣдайте.

Одарка.

Просимъ, дуже просимъ...

Климъ.

Хиба сяду, бо тяжко вже старымъ
ногамъ стояти.

(сѣдає, коло него Иванъ).

Федоръ.

Ну, що Иване. Правда, що будемъ
якось по божому робили згоду!

Иванъ.

Я до згоды всегда готовъ, нехай бу-
де по правдѣ и не треба сварити ся...

Климъ.

Правда... Тажъ вы оба зъ цѣдъ одно-
го сердца, оба сыны того самого тата. Яжъ
зъ покѣйникомъ переживъ тѣлько лѣтъ. По
що вамъ сварити ся?

Федоръ.

Сѣножатка, правда красна! Але вы
не спорите о ню, а о клинчикъ, не зав-
бѣльшки долони.

Семень.

Менѣ иде о право, кому суджено, то-
му нехай буде. Було по копець, не тре-
ба було копча скоцувати...

Иванъ.

Никто его не копавъ, тамъ стоитъ где передше, до рова моя граница и такъ остане ся.

Семень.

Видите! масте згону...

Федоръ.

Чекайте! згода буде. Рѣвчикъ дасьте по серединѣ и буде все гараздъ.

Иванъ.

А не дѣждати того, щобы я давъ свою працю за бездурно!

Анна.

Иване, а бѣйже ся Бога, що тобѣ!

Иванъ.

Тихо жѣнко, горшкѣвъ пантруй, не мѣшай ся въ не свое дѣло!

Климъ.

Слухай Иване, завзятемъ не вдѣнешь тутъ нѣчого. Семень старшій братъ, памятай на тое. Сварня не вѣдь Бога а вѣдь дѣвола. Скѣлько то людей черезъ процеси пѣйшло съ торбами.

Иванъ.

Я не дитина, не злякаю ся! Судь не обдирае нѣкого.

Климъ.

То правда, але чоловікъ самъ себе обдирає. Прийдуть дорадчики, кошта, стемплѣ, адвокаты, тягати ся до мѣста, тратити и часъ и грѣшь. Сама провизорія кѣлько то коштує!...

Иванъ.

Кто зове комисію, той нехай платить.

Семень.

Самі люде чувте, до чого оно иде... Певно, що люде мусять ѳтказувати на мене, коли чують, що брѣть рѣдний зневажає старшого брата.

Иванъ.

Е, досыть вже того старшенства! Не бѣй ся, знаю я, пошивъ ся ты добре передъ подѣломъ. Самъ забравъ, що лѣпше, а молодшому костюмаху кинувъ подѣвоги.

Анна.

Що ты говоришь, божевольный!

Семень.

(зривае ся въ лавы).

Що я обдкравъ тебе (грѣзно) я тебе...

Иванъ

(ставъ ему око въ око).

А що може нѣ? Може свѣдкѣвъ маю
кликати?

Клима.

Люде схаменѣтъ ся, не гнѣвѣтъ Бога!

Федоръ.

Иване! не кривдѣ брата, не зневажай.

Семень.

Такъ! то послухай: Послѣдну сороч-
ку сиродамъ, до Вѣдня пѣшки пѣйду, а
покажу тобѣ, кто злодѣй...

Иванъ.

Я того хочу! По що звалисьте мене
туть! Може еще маю дати ся рабувати?
що?...

СЦЕНА ДВАНАЙЦЯТА.

[Янкель входить по тихо, прислухує ся и затирає руки].

Семень.

Нема згоды! Я завтра подамъ тебе и за грунтъ и за ганьбу, на криминаль пойдёмъ!

Иванъ.

Овва, бою ся! подавай, а якъ ногою менѣ станешъ на мсемъ, то косою тя заѣду!

Семень.

Чуете, еще вѣдгрожує ся! Гей, чи нема суду на такий розбѣй?

Климъ.

Люде, а що вамъ, духъ лихій вступивъ въ васъ чи що?

Иванъ.

Цевно, чортъ богачеви дѣти колыше.. Ходи жѣвно. Бодай я бувъ ноги полемавъ, заки вступивъ въ тоту хату! [выходить]

СЦЕНА ТРИНАЙЦЯТА.

(ХВИЛЯ ТИШИННИ).

Семень.

Жѣнко! ладный менѣ все на дорогу.
Васъ всѣхъ за свѣдкѣвъ беру, смертію
грозить, драбъ такой менѣ. Все страчу,
зѣ торбами пѣйду, а научу я его. Я ему
досолю, що го грѣмъ трѣсне!... Хоче про-
цесу... буде мати... я его научу...

[Анна, Оларка, дѣти плачуть... Янкель пѣдходитьъ]
до Семена].

Янкель.

Ну, завтра досвѣткомъ!

Конецъ акту першого.

А К Т Ъ II.

Сцена якъ въ актѣ першомъ.

СЦЕНА ПЕРША.

[Одарка дуже блѣда, очи запалѣ, видно тяжку слабѣсть на ей лицѣ, Мартуся, Стефанко].

Мартуся.

Не плачте мамо, не побивайте ся!

Стефанко.

А то еще гѣрше вамъ буде и такъ вы мамуню слабѣ.

Одарка.

Дѣти мои дѣти, а щожь робити съ слезами, коли тотѣ самѣ тиснуть ся на очи. Слаба я, дуже слаба, ледво на ногахъ остояти ся можу, та що робити? Не такой я ждала потѣхи, не такого жита!...

Мартуся.

Господь Богъ добрый, потѣшитъ насъ въ нещастю. Мыжь Его молимъ и день и нѣчь.

Одарка.

[цѣлуе ихъ въ головы].

Молѣть Его дѣтоньки, молѣть може змилосердитъ ся надъ нами, надъ нашою

нуждою... [глядить въ окно] Ось, ктось иде,
кобы бодай зъ доброю вѣсткою.

СЦЕНА ДРУГА.

[Тя самѣ входитъ Анна].

Анна.

Слава Иисусу Христу! Можна до се-
редины?

Одарка.

Слава на вѣки! Ходи сестро, ходи!

Анна.

Бою ся, щобы Семень мене не поба-
чивъ, або Иванъ не дѣзнавъ ся, що я
туть прийшла.

Одарка.

Отъ до чого дѣйшло. Братъ ворогуе
на брата, батькѣвскои бонть ся хаты!
Анно, Анно, за що Богъ насъ покаравъ
такъ тяжко!

Анна.

Не знаю сестро, не знаю! Чи не мо-
лю ся я, чи не благаю, чи не одну свѣч-

ку поставила передь образами святыми?
 Колись бувъ миръ и щасте и згода, а нынѣ пекло въ хатѣ.

Одарка.

И то вже три роки, цѣлыхъ три роки!
 Пѣшла нивка, пѣшли быки, вже и зъ одежи не одно минуло ся. И адвокаты и писарѣ и жида, кожде тягне. Семень гостемъ въ дома, все до мѣста и до мѣста; три разы вже ѣздивъ до Львова и кѣнца нема тому.

Анна.

А Иванъ? Роботы не бере ся, довгъ на довгъ набирае, жидъ не выходитъ зъ хаты. Мало що, а съ торбами пѣйдемъ обое. Вѣдь коли отецъ духовный стали его напминати, ставъ еще гѣршій, вже и до церкви не ходить, а напивае ся, чого перше не було.

Одарка.

Ой, кобы то разъ, або въ домовину, або на день, одень день зазнати еще иншого гаразду. Та не дѣждати менѣ того! Тутъ въ грудехъ давить мене и тисне, то жаль и бѣль ѣсть сердце, гадюкою

виоуе ся въ него, а душа чувствуе, що
прийдеся кинути сиротами бѣднѣ дѣти.

Мартуся.

Мамо, не кажѣтъ такъ, не раньте
серденька свого и нашего!

Анна.

Цыть сестро! не пѣддавайте ся жа-
леви, зглянь ся на Бога и дѣтей. [Плаче].

СЦЕНА ТРЕТЯ.

[Тѣ самѣ, входить Федоръ и Климъ].

Федоръ.

Слава Богу!

Одарка и дѣти.

На вѣки слава! Витайте дорогѣ гостѣ.

Климъ.

А Семена нема?

Одарка.

Нема! Ёще вчера пѣйшовъ до мѣста,
гдесъ, що его и не видно.

Климъ.

Бѣднѣй вы, дѣти бѣднѣй! А твоѣй Иванъ,
Авно, не розкажавъ ся еще?

Анна.

Кождой днины гѣрше! Неразъ днями
цѣлыми слова не промовить.

Федоръ.

Прогнѣвили Бога. Вже нынѣ протра-
тили тѣлько майна, все прогайнували. —
Кошта пѣшли вже на сотки, а процента...

Климъ.

Отъ мы хотѣли и нынѣ вразумѣти
Семена, нехайбы давъ спокѣй, нехайбы
ѣтрекъ ся всего, бо иначе зле оно скѣн-
чить ся.

Одарка.

Нѣ, не дѣждуть вже мои очи бачити
миръ въ тѣй хатѣ! Тяжко покаравъ мене
Богъ, а якъ подумаю, що прѣйде ся ли-
шити тыхъ сирѣтъ самыхъ, та кто знае,
чи не безъ даху.

Федоръ.

Жѣнко, Богъ съ тобою, Онъ тя по-
тѣшитъ и поможе. [До Клима]: Мы ходѣмъ,

а потому вертаючи зайдемо тутки, може вже Семенъ верне ся! Оставайте съ Богомъ! [Выходятъ].

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

[Тя самъ безъ Клима и Федора].

Одарка.

Анно, слаба я, дуже слаба! Горячка встъ мене и все мое серце. День, якъ день, а прійде нѣчь — бою ся чогось дуже.

Анна.

[До дѣтей].

Идѣть Мартусенько и ты Стефанку, идѣть на городъ, тамъ заглянете, чи у мене на оборѣ корова припята!

СЦЕНА ПЯТА.

[Тя самъ безъ Мартусѣ и Стефанка].

Анна.

Сестро, тобѣ помочи, и порады треба. Булась въ доктора, треба робити, що вѣнь сказавъ!

Одарка.

Анно, щожь робити? Казавъ менѣ не побивати ся, не гризти ся, а якъ же тутъ жити коли нещасте живцемъ ѣсть чело-вѣка? Анѣ дня, нѣ спокійной ночи; я не маю чело-вѣка, дѣти не мають отця, а го-сподарство не мае господаря. Тяженька ты моя недоле.

Анна.

Таке и мое щастє, гѣрке щастє! Не судило ся намъ дѣждати ся лѣпшою долѣ и потѣхи.

СЦЕНА ШЕСТА.

[Одарка, Анна, входять Панько, Федь и Проць].

Панько.

Слава Богу!

Одарка.

На вѣки слава!

Федь.

А що Одарко, нема еще ш. в. и в. д. Семена?

Одарка.

Нема, вѣдь вчера въ мѣстѣ.

Панько.

Ба! а тутъ менѣ тее того бѣда!
Прийшовъ возный зѣ суду, папери при-
нѣсь, каже зле!

Проць.

Та-а аки ду-у-у-же зле!

Анна.

Господи, а щожь тамъ такого?

Одарка.

Менѣ вже все одно! Добра не надѣю
ся я бѣльше.

Федь.

Ш. в. и в. д. каже, що Семень нѣбы
програвъ на половину.

Одарка.

Людоньки, крови зѣ пѣдъ сердца не
пожалѣю, жите дамъ, кобы разъ скѣнчило
ся нещасте тое, кобы минуло ся тото
прокляте, що зависло надъ нами.

Панько.

Бо то, видите, нѣбы конецъ, нѣбы

нѣ, можна еще подавати на высшій судъ,
ажь до самой коруны.

Проць.

Нѣ-ѣ-ѣбы до... до... до... парагра-аѳу!

Анна.

Одарко! знаєшь, що я зроблю. Пйду по рукахъ буду цѣлувати Ивана, нехай робить що хоче, нехай бѣ мене, нехай душу выпирає, а тѣлько нехай конецъ буде образъ Божій и ганьбѣ передъ людьми.

Федь.

Ш в. и в. д. оно Иванъ нѣбы тоє не позыває, а Семень; кобы Семень загодивъ ся, тобы можна якось поладнати дѣло.

Анна.

Ходѣть куме Федю, ходѣть и вы Паньку, отшукаетъ Ивана, певно въ корчмѣ сидить, може Богъ подасть свою помѣчь, може Онъ насъ поратуетъ!

[выходять Анна, Федь, Проць, Панько].

СЦЕНА СЕМА.

Одарка сама.

Мати! Мати Христова! Змилосоуди ся не надѣвною, а надъ дѣточками моими, надъ сиротами тыми! Подай намъ помѣчную Твою руку... и верни спокѣй до той бѣдной хаты. А я, доки носити мене буде землица тота, я благословити буду Тебе и Сына Твого, тѣлько [съ плачемъ] змилосоуди ся, помилуй и спаси, спаси насъ вѣдъ лиха того!

СЦЕНА ОСЬМА.

(Входитъ Семень — Одарка).

Семень

[зажурный сѣдае на лаву — хвилья мовчана].

Одарко! бѣда! Въ другѣмъ судѣ признали ему, тому розбишацѣ право!

Одарка.

Ой Семене, Семене, казала я тобѣ, що зле вѣщув мое сердце. Дивись теперь, до чого веде оно...

Семень.

Пропало! Три роки нѣ дня, нѣ спокою и все даремно! Люде пальцемъ будутъ показувати — отъ програвъ богачь.

Одарка.

А гдежь тое богатство наше? Було и нема его; пѣйшла нивка, все иде отъ еще троха, а съ торбами пѣйдемъ.

Семень.

А теперъ еще тѣлько коштовъ, на сотки платити прїйде ся. Охъ! покарае его Богъ, тяжко покарае, за мою кривду. Бодай го грѣмъ побивъ ясный!...

Одарка.

Чоловѣче! не клени! глянь на Бога и на Его образъ святый. Семене! згадай тажь колись були мы спокѣйны, щасливѣ! Тѣшили ся дѣточками, дивили ся якъ росли они. А нывѣ... Утѣкъ гараздъ зъ нашою хаты, поглянь на мене! Гризота зѣла мене, кровь утекла и зъ сердца и зъ лица, прїйде ся менѣ сиру земельку ѣсти. А все черезъ той процессъ! Бодай бы я була не дѣждала тои хвилѣ... Семене! я тебе молю, я жѣнка твоя! слезами тебе

молю, кинь той процесъ, кинь а Богъ зновъ
приспѣ намъ въ помѣчь!

Семень.

Жѣнко! не знаешъ, що говоришь! И
на мому серцю камѣнь лежитъ, а що ро-
бити? Нынѣ, запѣзно вже! Приняти вы-
рокъ, то треба платити кошта, а тогды и
жидь зачне скажити о свѣй довгъ — и
съ торбами пѣйдемъ хйба...

Одарка.

Лѣшише намъ съ торбами а честно,
якъ гнѣвити Господа и Ёго Матерь Пре-
чисту. Не гинуть другѣ, цѣлкомъ бѣднѣи
зъ голоду, не попремо и мы!

Семень.

А соромъ передъ людьми? Отъ вже
нынѣ посмѣхали ся зъ мене. Кажуть, прѣй-
шло богачеви на чорный конецъ. [встае]
Гей! хйба не жити мевѣ, хйба живцемъ
земля мя поѣсть, а не дамъ себе на гань-
бу цѣлои громады!

Одарка.

Семене, а тожь не знаешъ, що завзя-
тостю гнѣвишь Бога, а Онъ за то кара-

ти буде, не насъ, бо мы вже досыть по-
каранѣ, а дѣтей нашихъ, бѣдныхъ дѣтей.
Я силъ вже не маю, Семене побачишь, що
въ недовзѣ, а мене не стане мѣжь живыми.

Семень.

Пусте твоє слово! жите и смерть
не въ нашихъ, а божихъ рукахъ.

[вадумує ся]

Або я знаю, що робити? где дѣти ся?
где знайти помѣчь?

СЦЕНА ДЕВЯТА.

(Тя самѣ — входить Янкель.)

Янкель.

Ну! Семень, що есть, вы прійшли зъ
мѣста, а до мене не зайшли? Що то таке?

Семень.

А на що заходити? Тамъ Иванъ тѣ-
шитъ ся, що выгравъ...

Янкель.

Що Иванъ, оно ничъ еще не выграло,
есть еще ише выше право. А въ корчмѣ.

то такъ: корчма и жидь для всѣхъ, Иванъ въ корчмѣ, а вы старшій то у ванькиръ идете. Хлопы всть богато, а корчме одно, мусить для всѣхъ бути пляць.

Одарка.

Ой Янклю, не маєте вы Бога въ серцю, хочь жидь, а вѣра якась повинна у вась бути! Кобы не вы, не прійшлобы до такого нещастя...

Янкель.

Що то за напасть паскудне, що? Або я казало вамъ ити на судь? Хлопъ дурный правуе ся, а жидь за то напасть зноситъ!

Семень.

А твоѣй Іойликъ бравъ грошѣ и вѣдь мене и вѣдь Ивана, обохъ за нѣсь водивъ!

Янкель.

Ну, то такъ зле? Іойликъ може робити на пять боки — тому каже такъ, а тсму инакше! Що, оно мало взяти сендзѣ за ковнѣръ, щобы судивъ на ваше?

Семень.

А теперь, хочь головою о стѣну бий! Малѣ дѣти пальцемъ показують Google

Янкель.

Ой вай! Яке вы Семень нѣвроку дурне Иванъ! Вы не знаєте, що то єсть право: то, що було тутъ и во Львовѣ, то все дурне, а до Вѣдня, якъ поѣде цѣле сѣножатке, то тамъ буде на васъ рехтъ. У мене, мого жѣнка тато, то вже одною ногою за паскудне, интересъ ишло до криминалу, ово вже пѣвъ року сидѣло зѣ злости людскои безневинно, а потомъ прійшло на Вѣдень и єму ничо не було, бо утѣкло до Америки. Видите, що то Вѣдень?

Одарка.

Що, то Семень мавъ бы дальше водити ся по судахъ, дальше тратити ся и нашу працю нищити? А не дѣждешъ ты того!

Янкель.

У васъ Одарка, дуже не мудре голова, хочъ нѣвроку велике! Що то тратить ся: або оно, вашъ Семень не, вѣсть? Якто тратить? Оно свого права шукає!

Семень

Коли бо годѣ настарчити на все тов. Ой! пѣйшла моя праця, пѣйшла и пропала.

Янкель.

Не бѣйте ся, оно ся верне! Тѣлько подавати треба на Вѣдень, и то заразъ, щобы не було пропало! Коштъ, то дурне, знайде ся добрый челоувѣкъ, поможе! Я то такъ, якъ рѣдне тато для васъ Семень, я стою за правдою и за вами, я вамъ пожичавъ и допожичу, чому нѣ?

Одарка.

Такъ, правда, зъ тои самои кешенѣ пожичаете и Семенови и Иванови: обохъ юдите противъ себе!

Янкель.

А ктожь хлопови пожичить, якъ не я? Я васъ люблю и шаную, ну, а якъ Иванъ хотѣло пожичити, то я интересъ не можу тратити! Я ему и нынѣ пожичивъ, щоби робити гостину, най оно дурне Иванъ тѣшитъ ся, а мы зробимо наше право до Вѣдня и конецъ.

Семень.

Нѣ, Янклю, лѣпше нехай скѣнчить ся вже разъ все тов. Волю стратити, а мати спокѣй въ хатѣ.

Одарка.

Семене! Духъ святыи промовивъ изъ тебе, о кобы святили ся слова твои!

Янкель.

Тѳу! якъ я не люблю, якъ бабе мѣшав ся въ хлопске гешефть! Що то значить дарувати? Якъ дарувати, за що дарувати? Або то можна кривдити свое рѣдне жѣнка и свои дѣти? За таке кавалскѣ що не варто два риньски, заплатити пару сотки и кавалокъ не мати! Хто то таке чуло и бачило? Якъ дарувати? Нема дарувати и не буде дарувати. А люде, зъ пальцемъ скажутъ: аво, Семень хотѣло украсти чуже сѣножатке!

Семень (до себе.)

Правду, жидъ каже!

Одарка (до себе.)

Боже, зновъ дѣволь-искуситель вступивъ въ хату (голосно) А най люде говорятъ що хочуть, кобы совѣсть була чиста и спокѣйна!

Янкель.

Що то есть совѣсть? Где вы таке

товаръ знайшли, въ котре крамниця? А якъ за кошта прійде лицитація, а где мое, а где рата за банкъ? То такъ не иде, то треба розумъ мати. Вы Семень не дурне, щобы само себе кривдило. Иванъ и такъ вже кричить на цѣле село, що вы єго ограбити хотѣли!

Семень.

А не дѣжде кричати, розбѣйникъ, не конець еще тому танцеви!...

СЦЕНА ДЕСЯТА.

(Тѣ самі. — Химка и Фимка.)

Химка.

Овъ и Янкель тутъ!

Фимка.

А тамъ корчма порожна безъ жида!

Янкель.

Бодай тобѣ языкъ спухло! Чому корчма має бути порожна?

Химка.

Та где порожна! Народа повно!

Филка.

Мы таки до васъ Семене забѣгли!
Страхъ, що Иванъ не выговорюе на васъ.
Каже а що, кто выгравъ? а чіе право?

Хилка.

А пьяный, пьяный вамъ!...

Филка.

Анну выкинувъ зъ корчмы, вже третій гарнецъ ставить.

Янкель.

Нѣвроку нехай ставить, чому? Ёму не можна, чи що?

Семень.

Пють люде — на мою кривду пють!

Филка.

А отказують, кобысьте чули, такъ отказують, що ажъ страхъ!...

Хилка.

И Синиця на васъ.

Филка.

И Кушнярикъ.

Химка.

Кажу вамъ всѣ, а всѣ!

Янкель.

А я що казало, га?

Семень.

Побачимъ чіе буде горою! Пойдемо
еще на найвыше право!

Химка.

А що? я не казала?

Фимка.

Та гдежь то вы казали? та я казала!

Янкель.

Ша, бабы пыскате! Забирай ся, ту
не твое дѣло!

Фимка.

Диви жида! (до Одарки) А вы кумонь-
ко не плачете!

Химка.

И не побивайте ся!

Янкель.

Иди! чуло, иди, ту велике есть раде!
тебе тутъ не треба!

Химка.

Чуете Фимцю, радять, ходѣмъ хиба!

Фимка.

Певно, въ ласцѣ оставайте!

Химка.

А не гризѣтъ ся.

Фимка.

Якось оно еще буде!...

(Обѣ выходятъ).

СЦЕНА ОДИНАЙЦЯТА.

(Т'я самѣ безъ Химки и Фимки).

Янкель.

Ну, и що буде?

Семень.

Завтра иду до мѣста, и впрость по-
ѣду до Найяснѣйшого Пана. Або моя
смерть, або мое право! Жиде, мушишь
грошей пожичити.

Одарка (съ плачемъ.)

Боже мѣй, Боже!

Digitized by Google

Янкель.

Ну гроша, то не легко, у насъ и такъ великій рахунокъ. А зъ ѳтки я буду взяти? А на якій koniecъ? Хиба знаете, Семень, спродайте тотѣ двѣ нивки при моихъ, а я потому буду вамъ вѳдпродати.

Семень (до себе).

Найкрасшѣ нивки! Такъ спродай, а дѣти съ торбами пѳйдуть.

Янкель.

А якъ Иванъ схоче заразъ кошта, то нивки на секвестеръ пѳйде. Вамъ ратувати ся треба.

Одарка.

Семене, Семене! не продавай, не продавай земельки святой! Нѣ, я не позволю, пѳйду, людей призову, нехай порадять тебе а то инакше хиба смерть насъ жде (выбѣгае.)

СЦЕНА ДВАНАЙЦЯТА.

(Семень — Янкель).

Семень.

Землю сиродавати! Батькôвску еще ниву!

Янкель.

Вы Семень велике, старе, а безъ розуму! Ну, а що робити? Кошты плати, менѣ плати, банкъ плати. А на хату треба? Ваша жѣвка, оно нѣвроку дуже слабенке, ажъ жаль ся дивити, на тоб треба докторъ, и аптеки и старунокъ а якъ безъ гроши? Вы мене послушайте, вечеръ буде у мене Юйликъ, прійдѣтъ и бѣрѣтъ гроши, а певно въ Вѣдни выиграсте. Той Иванъ, оно вже не мае чимъ гуляти и адвоката платити, оно дуже побѣднѣло и повно долгъ мае. Слушайте мене, а буде все добре, вы еще будете господаръ на свое и Ивана грунтъ. Тôлько ша! бо люде заголюкають.....

СЦЕНА ТРИНАЙЦЯТА.

(Тя самѣ, входить: Одарка, Федоръ, Климъ,
Мартуся и Стефанко).

Климъ.

Слава Іисусу Христу.

Семень.

На вѣки слава! Сѣдайте, гостеньки.
Добре, що зайшлисьте въ хату, ксли другій
отдурали ся.

Федоръ.

А ктожь бы васъ цуравъ ся! (Сѣлає).
Щожь зачуваемъ Семене, що хочете ѣхати
до Вѣдня. Ей, не робѣть того!

Семень.

Мушу, Богъ свѣдкомъ, що мушу.

Климъ.

Дай spokbй, Семене! Нехай то вже
разъ скѣнчить ся. А то еще бѣльше лихо
буде.

Одарка.

Ой Семене, Семене, не продавай нив-
ки, тожь наша послѣдна надѣя!

Федоръ.

Ты Янклю, на зле не веди чловѣка, коли вѣнъ въ бѣдѣ, такъ не можна.

Янкель.

Або я що кажу, що мене то обходить, я о свое дбаю.

Климъ.

Нехай оно такъ до завтра лишитъ ся. Завтра мы зберемъ раду и мусимъ якомь подумати, щобы помочи тобѣ Семене выльзти зъ бѣды!

Янкель.

Ну, ну, помагайте!

Семень.

Самъ я бачу, що зле, та бою ся очей людскихъ, людского слова.

Федоръ.

Люде завтра о чѣмъ другѣмъ будуть говорити, а Богъ допоможе, то забуде ся цѣле нещасте.

СЦЕНА ЧОТЫРНАЙЦЯТА.

(Тй самй, — вбѣгають Федь и Проць).

Федь.

Ой Семене, зле, запирайте хату, або нѣ.

Проць.

Та-та-та-ки за-пи-пи-пи-пи....

Федорь.

Що такого ?

Проць.

Ду-ду-ду-же ке-е е-е-пско !

Федь.

Ш. в. и в. д. Иванъ пьяный иде зъ корчмы ! Кажє: иду до Семена по свою працю, по кошта !

Семень (грѣвно):

Що ? до мене, до моеи хаты той роз-бишака ?

Федь.

Люде тримають, а таки выдержь ся и иде ; я скорше городами перебивь ся и прибѣгь туть сказати !

Проць.

И... и... и... я при... бѣгъ.

Семень.

Якъ вѣнъ смѣв! мене! еще есть судъ!
я ему покажу!

Клилъ.

Семене, сядь! Пяный плота ся чѣнав.

Федоръ.

Я выйду и зроблю ладъ, а ты Семене
сиди, не выходи зъ хаты.

(Выходятъ съ Федомъ).

СЦЕНА ПЯТНАЙЦЯТА.

(Тѣ самѣ безъ Федора и Федя).

Семень.

Мене зневажати еще хоче, мене!
(За сценою чути голосъ Ивана — кричить:)

Гей, богачу, выноси ся зъ хаты, зло-
дѣю, за мою працю! Я тутъ пань!!

(Чути голосъ Федора:)

Иване, анѣ кроку!

Семень.

(хоче ити, Проць и Климъ тримають его).

Пустѣть мене, я его!

Одарка.

Семене!

Мартуся и Стефанко.

Татуню!

(Янкель ховае ся въ кутъ).

(Голосъ Ивана:)

Що, я тутъ панъ, мои кошта, на па-
пери маю, все мое!

(Голосъ Федора:)

Отведѣть его, люде!

(Якѣсь голосъ чути:)

Овва, за богачемъ и вѣйтъ тримае!

Семень.

Жиде, бери нивки, пѣшки, пѣшки,
пѣшки пѣйду до Вѣдня, або менѣ смерть,
або ему!

Конецъ акту другого.

А К Т Ъ III.

Сцена представляе канцелярію громадску.

СЦЕНА ПЕРША.

(Панько, Химка, Фимка).

Панько.

Менѣ тоє того, все одно, беру до протокулу и конецъ. Ты Химка бачила?

Химка.

А бачила.

Фимка.

Дивѣтъ! та гдежъ вы бачили?

Химка.

А ктожъ бачивъ? Вы? може таки скажете, що вы?

Фимка.

Ну, чиста напастъ! Тажъ бачиламъ, чотыры разы бачила. И зъ хаты и зъ обѣйствя и зъ улицѣ.

Химка.

Здурѣла жѣнка! Я бо бачила, то знаю, и бачила и чула.

Панько.

То вѣбы рихтельно такъ! Одна бачила и друга бачила, оно менѣ тее того такъ!

Фимка.

Таки, такъ, обѣ бачили.

Химка.

Правда, и я бачила и вы бачили: Иде собѣ возный, той чорненькій, зѣ довгими вусами и съ торбою...

Фимка.

(перебивае).

И палицею отъ псѣвъ ся отганявъ. Иде напередъ до Семена, а потому...

Химка.

(перебивае).

А потому пѣшовъ до Ивана. И вѣдь Ивана....

Панько.

Я вже знаю, до Янкля за мною пытати, а я тутъ сиджу въ канцеляріи.

Химка.

Новина буде.

Фимка.

Певно велика!

Химка.

А Одарка не дѣдала того.

Фимка.

Така нѣвроку молода и померла.

Панько.

Або що, тѣлько старі мають умира-
ти? Але тепер я иду до Янкля за возь-
нымъ, а вы бабы идѣть и кажѣть вѣйтови,
що я, Панько, громадскій полицай, казавъ
сказати, що прійшовъ панъ возьный изъ
циркулу!

(Химка и Фимка ѡтходять).

СЦЕНА ДРУГА.

(Панько самъ).

Якось оно менѣ тее того самому див-
но! Семениха, честна душа була, загри-
зла ся, померла, а дѣти самі, блукають
ся. А все черезъ процесъ! Гей, гей, лѣп-
ші були давній часы, процесъ робивъ ся

въ громадѣ; громада осудила и покарала, а якъ не послухавъ громадского суду, то менѣ тее того, якъ вѣйти велѣвъ, то дваццять пять буквѣвъ и вже по рекурсѣ! — А теперь?...

СЦЕНА ТРЕТЯ.

(Панько. — Вѣглае Янкель).

Янкель.

Начальникъ нема?

Панько.

Нема! А тобѣ нащо?

Янкель.

Що то тобѣ? Яке тобѣ, кому ты тыкавшь!

Панько.

А тобѣ паршивку! Я громадскій полицай, а ты менѣ тее того некресть... Забирай ся зъ канцеляріи!

Янкель.

Я ся буду жалувало на цѣле раде! Я не е ніяке „ты“, я е панъ арендаръ, я,

прійшло до вѣйти, и я буду ему сказати,
за таке збытке, ну, ну...

(Выбѣгае).

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

(Панько самъ).

Тѳу! жидъ пануе на селѣ, а чому?
Бо всѣхъ въ кешени має. Отъ така то
хлопска бѣда, безъ жида нѣ въ задъ, нѣ
въ передъ!

СЦЕНА ПЯТА.

(Входить Федоръ, Климмъ, Федь).

Панько.

(скоро говорить).

Пане начальнику, менѣ тее того по-
даю до протокулу, що була тутъ Химка
и Фымка була и подали до протокулу, що
прійшовъ возный изъ циркулу и бувъ у
Семена и у Ивана и пѣшовъ до Янкля,
а Янкель собака тутъ бувъ и пѣшовъ
до васъ.

Федоръ.

Добре, добре Паньку!

(Всѣ сѣдають).

Климъ.

И кажу вамъ, кѣлько разѣвъ иду коло хаты, мушу зайти, а зайду, то дарма, що старый, а слезы зъ очей плывуть.... Бѣднѣ сироты!

Федоръ.

А така була невѣста здорова!

Федъ.

Гризота зѣла! Ой, ш. в. и в. д. треба було процесу того! Обомъ жило ся добре, а нынѣ, кто знае, куда оберне ся оно.

Федоръ.

Семень нѣ живой, нѣ мертвый ходить, Иванъ вже не гуляе, не пѣ, бѣ нема зацо.

Климъ.

Чотыри роки! та то не одень день... Не знати яке майно зведе ся на ничо. А тутъ у насъ шѣсть моргѣвъ грунту и вже кричать богачь!

Федь.

(глядять вѣкномъ).

Отъ, ш. в. и в. д., идуть дѣти Семе-
на тутки.

Федоръ.

Бѣднѣ сироты!...

СЦЕНА ШЕСТА.

(Тѣ самѣ. Стефанко и Мартуся входятъ,
стають у порога).

Обоѣ.

Слава Іисусу Христу!

Всѣ.

Слава на вѣки.

Климъ.

Якъ ся маєте дѣточки, якъ ся маєшь
Стефанку, а що тата шукаете?

(Встає, бере ихъ за руки и пѣдходить до лавы).

Стефанко.

Татуня глядимо, бо бувъ якійсь панъ
и казали имъ прійти до корчмы.

Климъ.

А ты Мартусе, чого така сумна, що слезоньки въ оченятахъ? А вли вы що нынѣ?

Мартуся.

Хлѣбець вли, а стравы не було кому зварити.

Стефанко.

Тета пѣшли до мѣста, а мы рано ходили до мамы на могилки пожалувати ся, що Мартуся вже третій тыждень не мае мытои головки, и я не маю чистои сорочки.

Климъ.

(отирае слезы).

Бѣднѣ дѣти!

Федоръ.

Паньку! заведѣть оть тыхъ маленькихъ до мене и скажѣть, нехай ихъ погодують и забавляють до вечера, бо нынѣ тяжкій день.

(Дѣти цѣлуютъ Федора и Клима въ руки).

Климъ.

А вы дѣточки молѣть ся Богу, якъ небѣщка мама васъ научала. Будьте добрѣ, слухнявѣ, шануйте татуня, бо они дуже

бѣднѣ. Богъ не оставивъ ніякои сироты,
то и васъ Онъ не оставитъ! Но идѣтъ
здоровенькѣ — идѣтъ.

СЦЕНА СЕМА.

(Паянко и дѣти выходятъ).

Федь.

Ажъ жаль, ш. в. и в. д., дивити ся на
нихъ. Така честна жѣнка була. Гдесъ, що
добре, то свѣтъ позавидує. Кобы то такъ
на мою, ш. в. и в. д. впало, ага, тобы
еще на здоровля ей пошло, бо лихе нѣ-
коли не згине!...

СЦЕНА ОСЬМА.

(Тя самѣ, вбѣгаетъ Химка).

Химка.

Ой! а то новина! новина!

СЦЕНА ДЕВЯТА.

(Тѣ самѣ, вбѣгает Фимка).

Фимка.

А то разъ, нечувано!

Химка.

А вы вже знаете?

*Фимка.*Дивѣтъ, а я думала, що перша при-
несу.*Химка.*

Коли я перша.

Фимка.

Нѣ, мы обѣ вразъ кумоньку!

Федь.

Ну, сороки, що принесли на хвостуку?

Химка.

Та Семень процесъ выгравъ.

Фимка.

Цѣлый грунтъ Ивана забере.

Федоръ.

Сумна то новина!

Климъ.

Таки поставивъ на своемъ!

Химка.

Три разы до Вѣдня ѣздивъ.

Фимка.

А Иванъ тѣлько два разы.

Федоръ.

Га, добре, що ся разъ вже скѣнчило!

Химка.

А мы кумуню ходѣмъ, потѣшити бѣдну Анну. Ой, кобы то Одарка була дѣждала том хвилѣ. (выходятъ.)

СЦЕНА ДЕСЯТА.

(Тѣ самѣ безъ Химки и Фимки.)

Федъ.

Ш. в. и в. д. то теперь зъ Иваномъ буде бѣда.

Климъ.

Ой, и зъ Семеномъ не лѣпше. Добре то кажутъ нашѣ люде, що якъ Богъ хоче

кого покарати, то ѓтбере ему розумъ. И не гуляли по корчмахъ, и не тратили, и огонь, нѣ жида ихъ не знищили, а прецѣнь кѡлько то горя и нещастя потерпѣли.

Федоръ.

Га, допустъ божій; и кара за зухвалѡсть, за гордѡсть! Шкода людей.

Федъ.

Певно що шкода!

СЦЕНА ОДИНАЙЦЯТА.

(Та самі. Входятъ: Семень, Проць и Цанько.)

Семень.

Слава Іисусу Христу! (сѣдав.)

Всѣ.

На вѣки слава!

Федоръ.

Щожъ Семене, выгравъ?

Семень.

Выгравъ! Та що менѣ зъ того? Про-

пало все! власнымъ нерозумомъ загнавъ
жѣнку до гробу, осиротѣвъ дѣти!

Климъ.

Не говори того Семене, Божа воля
на все. Що було минуло ся.

Проць.

Та-а-а-ки такъ, минуло ся!

Семень.

Двохъ насъ було братей, а теперъ
два вороги. Ой тяжко мейѣ на серцю ду-
же тяжко!

Федоръ (до себе.)

Прійшло каянє, та вже за пѣзно!

СЦЕНА ДВАНЯЙЦЯТА.

(Тѣ самѣ. Входятъ Анна (плаче) и Иванъ, тѣ по-
бачивши Семена, хочуть завернути ся вѣдъ порога.)

Федоръ.

Ходѣтъ Иване, ходѣтъ!

(Иванъ пѣдходить.)

Анна.

А то дѣждала ся я, за щожь на мене така кара, та за що?

Иванъ (тихимъ голосомъ.)

Тихо жѣнко! не плачь, а то еще будутъ люде смѣяти ся!

Климъ.

Пропало Иване, отъ до чого доводитъ нерозумъ.

Иванъ.

Пане начальнику и вы добрї люде! знаю я, що пропало! Програвъ и конецъ, не поможе вже нѣчого!

Федоръ.

Така дурниця! Та я за той клинчикъ не давъ бы два риньскихъ.

Федъ.

Бо таки ш. в. и в. д. невартъ того.

Климъ.

Отъ, одинъ програвъ, другїй выгравъ.

Семень (перебивав.)

Той, кто выгравъ, того еще нема тутъ, приде вѣнь по свое.

Анна.

Бодай я була радше чотыри роки тому пѣшла въ сиру землицю, якъ тутъ маю побивати ся нынѣ. Покаравъ мене Богъ, покаравъ тяжко!

СЦЕНА ТРИНАЙЦЯТА.

(Тѣ самѣ, вбѣгав Янкель.)

Янкель.

Ой вей, вже всѣ тутъ, ну и я е! Що Семень! пи, пи, пи, а що не выгравъ? И Иванке тутъ? а що, не казавъ я тобѣ: Иванке, не пий, не боргуй, бо ты на Вѣ-день будешь програти? Видите, що Янкель то найлѣпшій приятель!

Федъ.

Е, ѡтъ такихъ сватѡвъ нехай насъ Богъ хоронить.

Янкель.

Ну, Семень мае могоричь напивати, якто, таке оказіе е?

Семень.

Тихо жиде, не глузуй. [встае] Отъ лю-

де добрий [показує на Янкля] насъ двоохъ процесовало ся, а выгравъ ось сей третій — жидъ, [до Ивана] Чуєшь Иване? Я чотыри роки не говоривъ зъ тобою, а теперъ промовлю. Видишь, жидъ годивъ насъ обохъ, жидъ водивъ по мѣстахъ, по писа-ряхъ и адвокатахъ.

Янкель.

Що, може на зле водивъ, га?

Семень. (сильно)

И вывѣвъ насъ обохъ на дѣдѣвъ! Я выгравъ процесъ, а ты програвъ, а жидъ за то, що на процесъ той запозичили ся мы оба, подавъ и тебе и мене на лі-цитацію и за девъ, два, оба пбйдемо зъ торбами.

Всѣ.

Господи милосердный!

Иванъ.

Правда, отнявъ Богъ менѣ розумъ, духъ нечистый вступивъ въ мене. А теперъ самъ бачу, що прогнаввавъ я Бога и соблазнивъ людей.

Янкель.

Що то богато дурне говорити. Вы е

вѣльне обывателѣ, то вамъ вѣльно ся процесувати, за що нѣ? У насъ, у жидѣвъ, то якъ одно зъ другимъ посварить ся, то иде до рабѣнъ а ово ему судить. А вы собѣ процесувало. Семень має велике кошта дѣстати вѣдъ Иванъ, ну, коли Иванъ ничъ не має, бо ово має таке велике довгъ, що я мушу все забрати.

Иванъ.

Бери, бери, працю, що напосѣвъ ся на ню, бери!

Янкель.

Ты Иванке, таке на горяче вода купало ся! Я тобѣ буду хате лишити на комѣрне, ты менѣ вѣдобишь, дрова на рубашь, воды принесешь, ну господарске роботѣ.

Анна.

Не дѣждешь ты того, жидѣ.

Янкель.

Ай вай, то я не буду дуже плакати. А чого хлопъ дурне, чого лѣзе до жида? На що вамъ було таке процесъ, що оно варте, ничо, пять шустке варте. А жидъ? жидъ на то, щобы заробило! И адвокатъ на то и писаръ на то бсть.

Клима.

Но, но жиде, свое сказавъ, иди собѣ.

Янкель.

Чому? Я буду ити, я тѣлько хотѣло сказати пану начальнику, що на пятницу приѣде панъ секретарь ліцитувати и Семень и Иванъ, а я теперь собѣ пошло [выходить]

СЦЕНА ЧТЕРНАЙЦЯТА.

[Тя самѣ безъ Янкля.]

Федоръ.

Видите люде, жидъ а навчае насъ християнъ розуму. Такъ, такъ Иване! Добре, що Богъ не давъ тобѣ дѣтей. Отъ видите, теперь згону маєте, бо оба на нѣщо звели ся.

Анна.

Нещастна, тяжка моя годиновко!

Семень.

Пропало. До суду вѣку, карати буде мене Богъ за землицю святу. За жѣнку, за дѣти.

Иванъ.

Семене, прости мене, прости брата, ради Бога! Я зневажавъ тебе, ганьбивъ. Послѣдними часами не мавъ я нѣ дня, нѣ ночи покою, а теперь гадка якась гризе мое сердце. [Пѣдхольтъ и подае Семенови руку]

Семень.

И ты мене прости мѣй брата, бо оба дуже тяжко мы согрѣшили, оба будемъ покутовати за тоб.

Климъ.

Богъ милосердный простить, а тѣлько памятайте и тысячнымъ скажѣтъ, до чого веде нерозумъ.

Семень (до Анны)

Плачь, сестро не поможе! Вы стратили мастокъ, я стративъ жѣнку и матеръ дѣтямъ. Тобѣ Иване заберуть все и поче и хату, менѣ хата и кусникъ города лишить ся. Перенесѣтъ ся до мене, и разомъ до смерти будемъ каяти ся за тяжкѣй нашъ нерозумъ.

Федоръ.

Людоньки добрѣ! Каяне ваше зачало ся, коли ненависть уступила изъ сердца, а любовь и згода тамъ увѣйшла, то видно що Богъ васъ прощае. Ой тысячи хлопскихъ грунтѣвъ и хать пѣйшло въ жидѣвскѣ руки черезъ що? — черезъ процессы!

Клима.

А кѣлько то грѣха, а кѣлько образы божои; кѣлько народа черезъ загорѣлость и черезъ ненависть въ процессахъ такъ ожесточили сердце свое, що допустили ся страшныхъ злочинѣвъ, пѣдпалена, убѣйства. Вы каянемъ вашимъ будете наукою для цѣлои громады, до чога ведутъ такѣ процессы.

Иванъ.

О Господи! коли погадаю, що земля тая перейде въ руки жидѣ, то ажъ въ очахъ менѣ темнѣе!

Анна.

Святѣ образы скине жидѣ изъ стѣнъ, за якѣ, за якѣ грѣхи и провины?

Федоръ.

Такъ не буде. Громада стане до ли-

цитаціи и купить твою Иване хату и
грунтъ! Въ хатѣ буде читальня. И тамъ
всегда будемъ памятати, до чого веде
ненависть и охота до процесовъ.

Семень.

Нехай же Господь Богъ простить
мѣнѣ мѡй грѣхъ! Простѣтъ и всѣ добрі
люде тяжку соблазвъ, простѣтъ прошу
васъ зъ слезами.

Климъ.

Богъ простить и люде простятъ. Що-
бы наука тая ишла на цѣлу руску зе-
млицю и щобы всѣ убоjali ся тяжкою
кары и такъ якъ не повинні у насъ бути
піяки и инші грѣшники, такъ на земли
рускѡй зе смѣве бути мѣсця и для проце-
совичѣвъ!

Конецъ.

СЕЛО ЛИПОВИЦЪ.

або

ЯКЪ ТО МОЖЬ ЛЕГКО
ВЪ НЕЩАСТЬЕ ВПАСТИ.

ПОВѢСТЬ

въ старыхъ паперахъ написана, теперь зновъ выдобута
кому треба на покаяніе най служить.

На бѣлѣйшій паперѣ перебравъ

ЛЕВЪ ТРЕЩАКОВСКІЙ.

Съ додаткомъ:
В БОСТОН, МАСС.

Смерть Якима Босака

UK. SOCIETY OF TRANSLATORS
Четвертое издание.

BOSTON, MASS.

КОЛОМЬЯ 1898.

Черенками и накладомъ Михаила Белоуса.

Липовиць було то село невелике але кра-
сне, тай богате; панщина тамъ ѓтъ вѣкъ вѣка
не бувала, господари и господинѣ були дуже
честнѣ люди, всѣ тверезѣ и робучѣ и господар-
нѣ, а пасѣвки, гей тото пасѣвки! По пятьдесять
та по сто пней у одного знаходилось. Для пчель
обсадили и улицѣ и церковцю и будинки липа-
ми, тожъ и для того люди тоє село Липовиця-
ми называли. Хлѣба мали пѣдъ достаткомъ, бо
грунта добре справляли, гноѣли, конюшину сѣ-
яли и для того тѣлько збѣжа родилося, що не
ино для себе мали, но и Днѣстромъ вѣ гандель
пускали. Благославивъ ихъ Господь также, бо
були честнѣ, побожнѣ, жадной службы божой
ни набоженства не опускали; по вечерни схо-
дилися до дяка, котрѣй имъ письма читавъ що
знати имъ потреба. Хаты у нихъ були кра-
снѣ, мурованѣ, межѣ садами якъ вѣ вѣнкахъ
поставленѣ, а вѣ садахъ всякѣ овощи, зѣ ко-
трѣхъ квасъ такѣй робили, що липовецкѣй квасъ
дуже добрый славный бувъ, и ажъ до Кієва
заходивъ. Якѣн тамъ були статки, якѣи воли и
конѣ люди имъ завидовали. Особливо Иванъ,
Проць, Михайло, Питро, Павло, Гринь, Миката,

Дмитро, Никола, Кость, Яковъ були люди такі
местні, такъ богаті, якихъ мало где видати. А
школа, яка тамъ школа була, якъ дѣти тамъ
чилися, неразъ то въ свято, якъ молодіи и
таріи зъ книжокъ въ церквѣ заспѣвали, мовъ
абувесь и о свѣтѣ, гадавесь, щось где до неба
пійшовъ. На около того села були лѣсы, го-
ры, нѣмъ текла рѣка, мало кто тамъ заходивъ,
лий обичай не вносивъ. Старіи люди якбы бу-
и непрестойне що узрѣли, заразъ крѣпко за-
розили. Не було тамъ и злодѣйства; плуги въ
голи ночовали; всѣ бо все въ потребѣ мали,
и при тѣмъ и Бога боялися. Все тамъ було,
що ино душа забажала, ино корчмы тамъ не
було, люди горѣлки не знали. — Постороннимъ
нило було тамтуда переѣзджати, и на такіи
гараздъ споглядати.

Съ жалемъ маю ту повѣсти, миліи чита-
тели, що прійшовъ такіи часъ, що тоє все змѣ-
нилось, въ Липовицяхъ така бѣда съ часомъ
агнѣждалася, що зновъ въ свѣтѣ не було села
такъ гидкого, такъ нужденного, якъ Липовицѣ.
Одного тамъ господаря чемного не знайшовесь.
И хать добрыхъ, ни будынкѣвъ, ани плота, ни
юста, ани статку, ани худобы, ани грошей, ни
пасѣкъ; зосхліи липы старіи тѣлько свѣдчили,
къ то давно колись тамъ великіи гараздъ бувъ.

Якажъ тому люди добрї за причина? Все вамъ скажу, не затаю ани слова такъ напишу, якъ то въ старомъ письмѣ стоитъ; послушайте дуже прошу.

О то діяволъ, ворогъ той душевный, видячи тое щастье Липовицей, давно вже промышлявъ, якимъ бы то способомъ можъ насѣнье вражое въ тое село кинути, и людей собѣ уловити; но все дармо, бо громада честна хоронила законъ божій и не давала жаднымъ заставкамъ уловити. — Думавъ то діяволъ надъ способами, думавъ, думавъ и придумавъ.

Разъ зобачивъ, що Иванъ, першій богачъ Липовецкій по снопы съ возомъ ѣде, а бнъ раптомъ якъ не свиснувъ, въ клубокъ свився, и зашицѣвъ и загудѣвъ, вже я маю на нихъ способъ, вже я маю! а потому зашумѣвъ, мовъ въ дымъ якійсь обернувся, и зъ того то дыму страшна хмара чорна, темна зробилася.

Иванъ ѣдучи по снопы чувъ тотъ лоскотъ и шумъ дивный, видѣвъ дымъ тай и хмару тую страшну, но не знавъ що такое, не знавъ бѣдный, що то бѣса весѣлье.

Въ томъ якъ люне дощъ вамъ зъ неба, выхоръ и градъ досаджають, дерева перевертають, грѣмъ за громомъ страшне бѣе, а Иванъ въ прикру добу ховаеся пѣдъ Году худобу, но на

дармо, бо дощ, гейбы изъ коновки льееса. Щожь робити въ тѣмъ страху, а тутъ ани где даха, ани душѣ живои. Далѣ дивится Иванъ, и видить, що щось чорного нѣбы якійсь парубчакъ штикульгае, тай просто на него иде, тай иде, вже я коло Ивана, стае и мовить: „человѣче добрый! що за страшна туча бѣе! ходи сюда, я ту маю такъ широку ошончу, що и тебе и волю поприкрываю.“ Не чекаючи ѳтвѣту розпускае ошоньчу, и ихъ добре прикрывае, такъ, що они мовь нѣбы то подъ дахомъ. Урадовався Иванъ дуже, що зобачивъ живого человѣка и еще бѣльше, що мѣгся ѳтъ лютой фалѣ добре скрыти; но то ему дивно було, що той нѣбы парубчакъ одну кбзячу ногу мавъ. Иванъ собѣ подумавъ: ахъ нещастный то якійсь парубчище, ѳтъ калѣковъ уродився.

Въ тѣмъ буря утишилася, дощ переставъ, солнце блысло, а Иванъ каже: „що за одинъ, ѳтки брате и куды?“ На тое парубчакъ му мовить: „ѳтъ я есьмъ бурлакъ и сирота безъ тата безъ матери, ани села вамъ не знаю, гдемъ на свѣтъ народився. Ходжу собѣ по тѣмъ свѣтѣ, та ѳтъ заробляю межи добрыми людьми; пріймутъ мене где, то добре, а выхнутъ, га, та щожь?“ Иванъ собѣ такъ гадае: ѳтъ хйба змиловатись надъ сиротою, и до хаты запросити.

Якежь имя ваше есть? пытаеся Иван Парубокъ ѳтповѣдае: „я есмь Луць Перовичъ. Иванъ собѣ погадавъ: якійсь шляхтичъ муситъ бути, бо то не просте имя и каже: „знаете ли что, Луцю Перовичу, ходѣтъ до мене перепочивати, обсушимося, попоѣмо и пѳйдемо собѣ спати завтра дасть Богъ дочекати, поможете менѣ гдѣщо сноповъ троха звести, заплачу и подякую. Посѣдали на вѳзъ, погода блыснула красна вѣтеръ теплый ставъ сушити, и такъ приѣхали до дому. Тымчасомъ, закимъ повыпрягали, и давали худобѣ, повечерѣло. Иваниха дала ѳстатка мяса, пирогабъ, капусты, где потому парѳбы на оборѳгъ спаты выправили, тай и сами помолвившись полягали.

На другій день дуже рано схонився Иванъ, щобы быкамъ конюшины накосяти, тай и и закладати; нужь до волѳвъ, нема волѳвъ; нужь до воза, нема воза. Ахъ нещастье; гадае собѣ певно той то шляхтичъ мою працю собѣ взявъ тай гдѣсь въ свѣтъ пѳгнався. Ажь остовпѣвъ на Иванъ. Въ тѳмъ дався голосъ чути: вье, ге собѣ, себе, собѣ; обзыраеся Иванъ, що за дивинщожь бѣнъ видитъ! Ото той Луць Перовичъ въ фѣрою зѣ снопами такъ великовъ, такъ набитовъ, цѣловъ сосновъ прирубливъ мовъ на ве засѣкъ снопѳвъ; и самъ цѣро пѳдпирае и вол

иъ по́дганае, во́лы повнѣ́ напашенѣ́, снопы су-
повязанѣ́, гей собѣ́ себе, онѣ́ кричитѣ́. Иванѣ́
кався и мовчитѣ́, а ту збо́же вамѣ́ стоить на
мнѣ́ инобы го скинути.

Луць Перовичѣ́ : „а ходѣ́тъ но Иване, по-
даемѣ́ наше збо́же до стодолы. Пѣ́редѣ́ свѣ́-
мѣ́ я схопився, во́лы напасѣ́, поѣ́хавѣ́-емѣ́ по
опы, наложивѣ́ и привѣ́зѣ́.“ Иванѣ́ : „та ходѣ́тъ
оше до хаты, гдешо трохи поснѣ́дати.“ Луць :
якую красенько, треба перше поскидати,
золотити, а потѣ́мѣ́ на снѣ́данье по́йдемѣ́. Иванѣ́ :
а где, що вы говорите ? Тамѣ́ то одному есть
до полудня въ засѣ́вки класти, а вы до снѣ́-
ня змолотити хочете !“ Луць : „А чомужь нѣ́?
сиробуйте, то зобачито, лѣ́зьте но на за-
кѣ́.“

Вылѣ́зѣ́ Иванѣ́ на засѣ́кѣ́. Луць Перовичѣ́
ре за ви́лы, тай до снопо́въ и зачинае ихѣ́
идати, и кидает мовѣ́ где орѣ́хами, а снопы са-
тамѣ́ клалися, где власне бути мали. За
сѣ́ нѣ́мбы кто погадавѣ́, цѣ́лый засѣ́кѣ́ повнѣ́-
нѣ́кѣ́й. Иванѣ́ то́лько мавѣ́ роботу вылазити,
бы его снопы не прикрыли. Лѣ́зьте въ другѣ́й,
вить Луць до Ивана. Ино що полѣ́зѣ́въ дру-
, анужь зновѣ́ якѣ́ зачне кидати, а за хвиль-
засѣ́кѣ́ и другѣ́й вже есть повный. Лѣ́зьте
оборѣ́гѣ́, мовить Луць, тай мече въ обо-

рѣгъ, самъ пѣдноситъ, вже вамъ повный оборѣ
и одинъ и другій. Якъ то Иванъ зобачивъ, тѣм
ко добра, тѣмъ хлѣба и голодъ у него сче
и вѣсти ему ѡтхстѣлось. Далъ Луцъ каже такъ
„Дайте но ми цѣпъ Иване, воли пустѣтъ со
пасти, а самъ скличте сусѣдѣвъ, най ми ски
ютъ снопы, а я буду молотити.“ Закликали с
сѣдѣвъ. Ино скинуть, що возможно, Луцъ взя
си цѣпъ, вдаривъ разъ або два по снопахъ, т
выкине геть далеко, а такъ складно, що зар
зомъ молочене въ стырту иде. Такъ вамъ ж
во молотивъ, що пять хлопѣвъ ледво встиг
ему скидати. За годину все збѣже вымолоти
а за другу вычинивъ и вывѣзъ, таке жито ч
сте, красне, корцѣвъ бѣльше якъ триста. Да
проситъ и мѣшкѣвъ, взавъ ихъ десять, рози
ровъ, зшивъ до купы, набирае тай и носитъ
носитъ, що вся комора и всѣ вышки чисты
збѣжемъ наповнені; неме где бѣльше носи
хиба тѣлько до пивницѣ. Поносивъ, попрята
прійшовъ до хаты, зѣвѣвъ снѣданье тай каж
„Но Иване, мы попрощаймося, бо я пѣйду
службы шукати.“ На то слово пѣйшовъ Ива
до старои порадитись, тай ей мовитъ: „що
бити? Луцъ насъ хоче опуетити! Хоче ити
службы шукати?“ А стара ему отвѣчае: „що
робишь, не пускай его, но найми и дай му то,

иъ схоче. Якъ бнъ у насъ побуде рбкъ, то мы
то собѣ купимъ, та то всего добра зъ рукъ ему
тай иде.“ Выходить Иванъ тай каже: „що
ете Луцю! я самъ васъ на службу найму?“
ць: „Що другимъ, то и менѣ.“ И ставъ на
жбу. Также такъ якъ пбйшло съ житомъ,
съ пбйшло зъ иннымъ зббжемъ. Тблько до-
росло, якъ николи не чувати, не видати.

Почавъ Иванъ журитися, щобы съ тымъ
жемъ робити: але Луць, парубокъ мудрый,
одну козячу ногу мавъ, прецбнь завше ра-
давъ. И такъ мовить: „що можъ зббже такъ
требити, що прихбдъ буде подвбйный, бо и
доба унасеся, и грбшъ красный принесе.“
анъ: „Ахъ мбй любый Луцю Перовичу! ска-
ть що, та дуже прошу, якъ бы тое можъ
бити? А Луць нббы то просити треба, такъ
у мовить: Не такъ то легко сказати, кто знае,
послухаєте, на що дурно повбдати.“ Иванъ:
ослухаю, послухаю, но скажбтъ.“ Луць: „то
котель купити.“ Иванъ: „а щожъ съ тымъ
ломъ робити?“ Луць: „Будемъ горблку ку-
и“ Иванъ: „горблку! що то есть горблка за
ю?“ Луць: „горблка есть такій напитокъ, ко-
ий тому, що его пье, велику радость справляє;
повбкъ бтъ ней такъ веселый, що абы не знати
и якъ, буде вамъ спбвати и танцювати; то-

муже що ю курить, несе лихву превелику
буде напйтокъ для людей, буде и брага, кото
можъ дуже красно волю тучити. А пожн:
зъ того такій есть, що въ короткѣмъ часѣ м
дуже знаношитися.“ Иванъ: „ахъ милый Лу
„Ну добре! але поѣдьмо до мѣста и куп
перше котель.“ Поѣхали до мѣста, куп
котель великій, и все то, що до горѣлки т
Приѣхали, поставили горальню, тай стали
рѣлки робити. Много бочокъ напудили, и за
на ню господерей запросили. — Якъ зѣйш
господарѣ, Луць выпрятавъ хату, лишивъ т
ко стѣлъ, тай лавы, не знати где и ѳтки,
наносивъ такихъ шклянокъ, такихъ фляш
що сумъ було подивитися. Поналивавъ, п
ставлявъ на стѣлъ въ кутѣ, обгородивъ для
ступу, поставивъ на стѣлъ и каже: „ану п
ве господарѣ, нацѣйтеся той горѣлки! ахъ п
за красна горѣлка дивѣтнося, якій шумъ,
перлы на ней стали.“ На то Проць бере за
шку, наливае въ килѣшокъ, хоче пити, аж
якъ не крикне Луць: „фе! такъ робити н
дится, бо такъ горѣлка не пьсея, та то
обернутися до сосѣды и сказати: „куме
здоровя!“ а той мае ѳповѣсти: „цѣйте зд
вѣ!“ Обернувся Проць до Костя: „куме К
ваше здоровя!“ На то Кость: „цѣйте здоров

въ Проць и поставивъ порцію на стблъ.
якъ тое узрѣвъ, крикнувъ и каже: „а то
къ, тра наляти и далѣ дати.“ Зробивъ такъ
по прикладѣ Луця, тай давъ порцію Ко-
а Кость напився до Онуфрого, Онуфрій
вана, Иванъ до Дмитра, Дмитро до Гриця,
до Проця, а Проць зновъ до Костя, и
далѣ. Доти тихо було въ хатѣ, якъ то
айно межи честными господарями; но за
ымъ разомъ, що порція обѣшла, гомѣнъ
вся чимъ разъ бѣльше, ажъ наконецъ го-
люди стали говорити, що ажъ геть на у-
чути було. На улиця переходячи чи то
рпомъ, чи съ косою ишли въ поле до ро-
зъ цѣквости, що за крикъ, вступили по-
гися. А ту заразъ Проць наливае и приѣ-
попивае и каже: „ваше здоровье!“ тай ът-
новымъ, навчаючи, якъ они робити мають,
о законъ горѣлки такій есть, другому ът-
ги и „пійте здорові казати.“ Якъ Кость
ка разы тои парухи потягнувъ, тай зачавъ
спѣвати:

Горѣлонька красна,
Якъ зоренька ясна,
Веселѣсть справляє,
Журбу ътганяе.

На тое стали другі слухати и смѣятися,

и зачали свое спѣвати :

Ой куме куме, добра горѣлка,
Будемо пили до понедѣлка.

А Гринь каже : Отъ коли спѣвають, м
си потанцювати, и нужь далѣ тропака ;
взявъ Николу до себе и вже крѣпко вытиня
пѣдковами выбиваютъ, мовь що то они мо
цѣ гдесъ на весѣлю танцюють.

Заразъ чутка рѣзнеслася по селѣ, ш
Ивана якійсь парубокъ зробивъ таку воду
ѣтъ неи люди дуже весело спѣвають. А
зъ цѣкавости и газди и газдинѣ позабира
дѣти, полишали хаты и летять, щобы чуд
бачити. Прійшовшихъ Кость якъ узритъ, за
частуе, такъ, що небавомъ пѣлъ села мало
пѣдъ охоту. Тымчасомъ, якъ то дѣялося,
шли циганы въ село жебрати, а никого не
шовши по хатахъ, где що вамъ на верха
гетъ позабирали. Люди въ корчмѣ пють
пють, анужь далѣ Гринь такъ каже : „На
но менѣ куме Костю!“ Луць : „годѣ, годѣ
панове горѣлка коштуе грошѣ, за ню треб
платити.“ Громада : „або що, чи не маемъ з
По чому же то килѣшокъ?“ Луць : не богат
дутки. Гринь : „Дай ножь менѣ, на вамъ г
И менѣ, и менѣ,“ чутя зовсюда голосы.
„Знаете що, мои панове, ото чи не добребы

еселитись? хѣба послати до мѣста живо
по музыку? На то голоса ѳтзываютъ ся :
музыку, по музыку!

Одинъ старецъ изъ громады выступае и
говорить: „Люди добрѣ, що вамъ таке? та
робота есть, а вы даєте хлѣбови въ поли
адати, а тутъ шалѣете, гей дурнѣ, а еще
хочете по пустый вѣтеръ посылати.“ На
остъ! „А тобѣ що до того! якій ми тутъ
итель? Не видѣлисьмо старого! Отъ трохи
селитися, тай и тое вже въ очи закололо.“
асъ того якъ они такъ розмавлялися, взявъ
Ивана на сторону и каже: „Иване! дивѣтно-
ку суму за горѣлку наскидали, чи тому
дасьте? Тра до мѣста вамъ послати, арен-
тутъ привести, другу хату выпорожнити,
тъ великій заложити.“ Иванъ: „Мудра рада,
ажъ бы такого шинкаря дѳстати?“ Луць:
дѳстати, моя то въ тѳмъ голова, я самъ
у и привезу.“ Иванъ: „О поѣдь, поѣдь Лу-
су.“ Луць: „Вы тымчасомъ горѣлку въ
и попереливайте, гарцами собѣ вымѣрте,
ареви треба до мѣры ѳтдати въ руки, а
рошѣ потѳмъ зверне, за кѳлько горѣлки
.“ Иванъ: „Все зроблю, но ѣдь живо, бо
хочуть пити и платити, не можна собѣ ра-
ати.“ — Взявъ Луць конѣ, запрягъ, якъ

стрѣла погнавъ до мѣста! За годину приѣхал
и музыки и арендарь.

Луць: „Люди добрѣ, отъ есть и музыка
най заграе!“

Якъ зачала музыка грати, тай грае, цым
балы бренкотятъ, басъ гудитъ, скрипки граютъ,
дутка свище, люди сходятся, чимъ разъ бѣль
ше; нужь дѣвчата и парубки вытинають гопа
ки, ба и старѣи не лѣнивѣи, не зважають, що т
жниво, пють, шалѣють, горѣлка льеся якъ вода.
Такѣи грошѣи плынуть въ скрыню, що вже е
верхъ розпирають.

Тымчасомъ арендарь годится съ Иваномъ
пытае, кѣлько въ селѣ осадъ? чи въ мѣстци ест
священникъ? чи есть мандаторъ? а якъ о всемъ
выпытавъ, мовить до Ивана: „Герете, пусть
вашу хату на корчму, а дамъ на рѣкъ сто чер
воныхъ золотомъ, готовыхъ за аренду. На щож
вамъ бѣльше, безъ працѣи тѣлька сума! Дав
бымъ вправдѣи и бѣльше, но що ксендзъ ест
въ селѣ, достъ буде зъ васъ сто червоныхъ.
Иванъ: „Або що вамъ священникъ тамъ шко
дить?“ Арендарь: „Ну на що пытаешся, я кажу
що ми шкодить!“ Иванъ, якъ му арендарь по
давъ сто червоныхъ на рѣкъ, выпустивъ сво
дѣмъ на корчму.

Дивувався Иванъ дуже, якъ арендарь та

голодранецъ безъ сорочки и доброй опанчи,
голыми пятами, такую суму дати може, тай
же до арендаря: „Срулю!“ бо такъ называвъ
: „а ѳтки вы такую суму возьмете?“ Сруль:
ерсте, дурный гою, ѳтки возьму, то моя го-
ва въ тѳмъ? Чи то конче доливати, видишь,
они нѳвроки вже пянй, они вже не видять
бре, чи я не можу малу мѳру пѳдставити?
якъ еще лѳпше поньются, можь горѳлку и
дою розпустити, оно вамъ не пѳзнасть, и
тъ прйде до рахубы, розпилую трохи крейду,
яну писати такъ, щобы въ двое писала, такъ
двое порахую, або на боргъ горѳлки за
асну провизію не можь дати, або за сыръ,
за яйця, та за масло, та за муку, за по-
тно, та за збѳже, та за мѳдъ, та за вѳскъ,
вай мйръ, якъ я людямъ скажу такъ, що по
бѳ, по солонинѳ неможь ему воды пити, но
рѳлку, а капусту и кожду страву щобы горѳл-
въ пѳдливали, оно увѳрюють. Герсте! а пото-
абы оно покупало, то такъ до горѳлки при-
пне, якъ пчола до меду, я дамъ на боргъ,
о собѳ на крестины, на весѳлье, на поминки,
похороны, на сварню, на сгоду, на спеку, на
удень, на рано, полѳдне и вечерь, на будный
нѳ, на свято, до работы и ѳтпочинку, на здѳ-
вье, хоробу и злоги, на журбу и веселѳсть,

на почаствованье добрыхъ людей, до всей громадской справы... що то значить, вже то голова въ тѣмъ, герети! хлопъ не буде знавно горѣлки, та горѣлки, навѣтъ снити му ся де." И побѣгъ Сруль до хаты, тай зачавъ газдувати. Музыка грала, люди горѣлку я воду пили, скакали, кричали, гдекотрѣ вже попереверталися, дѣвчата вѣнцы гдесъ погубили, ажъ надъ ранкомъ, коли зоря засвітала, в порозходилися.

Поки въ хатѣ люди сидѣли, доти якося на ногахъ трималися, але якъ повыходили двѣръ, ноги не хотѣли слухати, мало кто дому зайшовъ, то пѣдъ плоты, то въ конопцѣ, то по ровахъ, то на улицяхъ въ болото попереверталися.

На другій день солнце свѣтитъ, погода красна, люди спять; вже недалеко полудня людей не видати; тѣлько бы до работы, тай серпа або косы, нема людей, никого не вида. Ажъ коло полудня то тутъ гдесъ тамъ ктось блудный, поваляный, съ завязаною головою, котболить, мало не розпукнеся. Клинуть люди горѣлку, проклинають и арендаря, но власти Луцева то справа вся.

По полудни каже арендаръ музыкамъ селу розбѣтися, тай заграги и заспѣвати :

„Ой клинъ, клина выбивае,
Горѣлка все направляє,
Ходѣтъ люди въ корчму пити,
Покине голова болѣти!“

Якъ тото музыки такъ заспѣвали и загра-
и голосъ по селѣ розѣшовся, щобъ голова
е болѣла, то тра ще разъ поправити, и клинъ
линомъ выбити.

Далѣйже сякій такій иде до скринѣ, тай
о грошѣ, бо ще гроши мали, и летитъ, якъ
маленый, якъ стеченый до корчмы, щобы бѣль
оловы стратити. Зновъ музыки и зновъ танцѣ;
арубки съ дѣвчатами, человекѣ съ жѣнками
уляють, другѣ кричуть, третѣ спѣвають, че-
вертѣ щось сварятся, пятѣ вже бѣются, иннѣ
новъ грѣшми сѣють, ту зновъ тѣи таке роблять,
до менѣ соромъ тутъ сказити.

Священникъ якъ довѣдався, яка погань въ
елѣ сталась, зажурился, що тѣлько душой Бо-
у пропадае, закликавъ вѣйта и громаду и такъ
даже: „Милѣ люди! Ото бачу я нещастье пре-
елике, котре васъ чекае. Покиньте вы тую
орѣлку и Луця и арендаря, они то всему при-
ина. Якой бѣдѣ вамъ и не снилось, така въ
елѣ черезъ горѣлку покажеся и вже показуе-
я, бо то въ святѣмъ писъмѣ стоить такъ: Не
щиватися, тверезо жити, що пѣяки, все змар-

нують, ничего не доробятся, и не ввійду до царства небесного.“

„Внемлите себѣ, мовить св. писаніе, да когда отягочаютъ сердца ваша объяденіемъ піянствомъ. Дѣлатель пияный не будетъ бога и по малѣ упадетъ. Кому горе? кому молва? кому судове? кому горести и свары? кому слезы? Не пребывающимъ ли въ винѣ и не назорюющимъ ли въ гдѣ пирове бывають? Ви превратить разумнихъ. Пресищеніемъ миса умроша. Не упивайтесь виномъ въ немже еси блудъ. Пяницы не наслѣдятъ царствія Божіа.“

„Церковь святая піянство кладе межи иными грѣхами, бо зъ піянства всякіи иныи грѣхи выходять. И такъ: злодѣйство зъ піянства, страта маетку, покривдженье жены и дѣтей зъ піянства, густо кайданы, криминалы, а навѣсь и шибиниця, огидна смерть и утрата спасенія. Такъ и много иныхъ рѣчей священникъ и воривъ, они нѣбы то слухали, але щожь? кодіяволь уши имъ позатикавъ, и були, якъ письмо мовить, такъ яко тіи: що мають оубо не выдать, мають уши не слышать. Денекотыи головами покивували, потаковали, а на коней одбѣшли. На дорозѣ одинъ каже: „Панове гурмада! Ану ходѣтъ до арендаря — порадимосъ. Добре, крикнули, ходѣмъ. Пойшли до корчма“

стали то, що у священника чули, Срулеви
 оспасовати. Сруль мовить: „Та що вамъ люди
 обрѣ, та що вы дивуетесь, що вамъ священ-
 никъ каже, та то есть его рѣчь такъ говорити,
 тобы тамъ его слухавъ! Чи господарь не на
 ре, щобы трохи не забавився, тай въ корчмѣ
 обѣ не посидѣвъ? Герсте! що то за цянство?
 то есть забава мой честнѣ господарѣ.“ Громада
 крикнула: Правда, правда, то забава! Дайно
 срулю, по кватирцѣ.“ На то той самый старецъ,
 то то перше обѣзався, такъ мовить: „Люди,
 слушайте священника, що тамъ они мовили, то
 же показуеся, все то правда, невѣрте жидови,
 судети видѣли, яка то бѣда съ тои горѣлки буде.
 кажѣтъ люди коли горѣлка така добра, чомужь
 то нею жида не заливаются, хоть ю власне
 бурно мають?“ На то Сруль: „Тысь старый и
 е розумный, що ты хочешь, чи ты прѣйшовъ
 у казанье мовити, диви, якѣй менѣ ту священ-
 никъ, чи вы люди дѣти, чи що, що онъ вамъ
 аку небылицю пльонтае.“ На то громада каже
 такъ: „Сруль правду мовить, мы вашои науки
 е потребуемъ, бо Богу дяковати, сами розумъ
 аемъ.“ Умовкѣ старецъ, покивавъ тѣлько го-
 овою и каже: „не будужъ я вамъ дѣти вже
 ничо бѣльше говорити, але памятайте добре,
 то прѣйде той часъ, где вы будете мое слово,

и то дуже, споминати.

Такъ помало человекъ до всего навикъ. И тїи люди въ Липовицяхъ до горѣлки призывались, и потому вже и безъ музыки до корчмы ходили, тай где що можъ, то зъ хаты, зъ коморы, а все въ корчму выносили.

Священникъ якъ увидѣвъ, що въ парадѣсея, и же его науки никто собѣ не взявъ, ставъ явно въ церквѣ о мѣрзости научати, казавъ, щобъ ѳтъ корчмы утѣкали. Ничъ и не помогло, бо люди до жица на раду ишли, жидъ все перекручувавъ. Не було такого дѣла, щобы корчма була порожна.

Черезъ тое праця въ поли процадала, и сподарство марнѣло, чѣмъ разъ бѣльше пустошило по хатахъ, якій фантъ, якая dranka, все въ корчму носили и отъ недѣль до недѣль въ корчмѣ пересидѣлося. Иванъ такожъ такъ обдѣвѣвъ, вже за пару лѣтъ не було зъ чого горѣлку пудити, не було волбѣвъ и худобы. Лу бѣльше не возивъ анѣ не молотивъ, а аренда зъ далека мусѣвъ горѣлку собѣ привозоти. Дѣвѣ жадна не ѳтдалась, бо ктобы такую взявъ, вѣнецъ загубила. За то арендарь такъ збоготився, що двѣ скринѣ великіи повнѣ грошей, якого добра наклавъ.

Не перестававъ священникъ научати; на

Що якъ увидѣвъ, що такой ничъ не помагае, спросивъ собѣ кѣлька чужихъ священникѣвъ навѣтъ дзекана, щобы ѣтправити велику службу Божу, на котру громаду запросили. Але можъ? и половина тамъ не зѣйшлася. По службѣ Божой всѣ священники а навѣтъ и самъ дзеканъ стали научати и казали: „Люди добры! одинъ тѣлько ратунокъ еще для васъ есть, щобы вашѣ души не пропали, т. е. той, учинѣтъ Господеви шлюбъ такой, що покините корчму и ай горѣвку.“

Якъ то громада почула, що мають напровадити горѣлки шлюбовити, сякій такой взявъ за шапку, тай въ ноги зъ церкви, всѣ повыносився, самыхъ тѣлько священниковъ полишали. И того ихъ власный священникъ такъ зажурився, що въ слабѣсть запавъ и не за долго умеръ. И такъ уступився одинъ, котрый еще громадѣ стоявъ на завадѣ. — Бѣльше въ тѣмъ селѣ священника уже не було.

Ажъ теперъ то безъ сорому стали напиваться и зъ людей такихъ честныхъ, поробились пьяницѣ, а съ села такъ богатого, гнѣздо самыхъ жебракѣвъ. Луць Перовичъ тримався доси, ажъ разъ була прикра хвиля, якѣсь черницѣ варии туда ѣхали, и якъ туо пуцу узрѣли, то моглися надивоваги, ани надивитися, що тому

селу сталося. Зачалися выпытовати и узнали якъ то люди жаловали, що священника не по слухали; жаловали они того, но предцѣнь кля тиса не хотѣли. Пбзнали также и чернцѣ, ш Луць Перовичъ початокъ всему злomu зробивъ взяли его яко причину, того крѣпкими словами святыми заклиали. Въ тую хвилю Луць тамъ гд стоявъ, мазею розлявся такъ смердячою, ш на три милѣ въ ширшѣ и въ здовшѣ, ажъ д мѣста далекого було того смороду чути.

Тутъ менѣ ще позбѣтае коротенько опи сати, що съ селомъ и съ декоторыми газдами заможнѣйшими сталося.

Иванъ розпився, продавъ грунтъ чужимъ за безцѣнь, грошѣ стративъ и пбйшовъ зъ жѣ кою и дѣтьми въ свѣтъ за очи такъ, що слухъ за нимъ загинувъ.

Проць ишовъ пьяный разъ до дому чере ставъ, внавъ въ полонку, тай утопився.

Михайло пропивши весь маєтокъ и худ бу пбйшовъ въ лѣсъ, и повѣсився.

Петро, якъ ему черезъ горѣлку не ста уше до чого взятися, а нужда начала докучати ходивъ по дорогахъ людей обдирати и розб вати. Разъ зловили его, въ кайданы окова. пбдъ судъ дали, тай въ мѣстѣ въ рынку м чомъ голову му стяли.

Павла пьяного конѣ розтратовали.

Гринь, упившися разѣ дуже, пѣйшовѣ зѣ лькою до стодолы, по пѣвночи выбухѣ огонь спаливѣ все и его.

Вѣ Николи горѣлка займилася, и его цѣлмѣ спалила; дѣти якѣ рано встали, тѣлько цѣль зѣ него застали.

Онуфрѣй, на люру такѣ задолжився, що пѣйшли жиды, грунтѣ полѣцитовали, а его го-го съ дѣтьми выгнали.

Дмитро запавѣ черезѣ горѣлку вѣ пухлину, молодой марне зѣйшовѣ изѣ свѣта.

Сѣ Костемѣ було найсмѣшнѣйше: якѣ ерезый, то человекѣ якѣихѣ мало, и розумный господарь, але якѣ упився не приступай до него, кожного зачѣпавѣ. Такѣ разѣ ишовѣ вже цѣ дѣднемѣ до дому пьяный. Вѣ брамѣ сто-ловцѣ, ѣнѣ гадавѣ, що человекѣ, тай ужѣ съ стовцомѣ сваритися, чому зѣ дороги уступитися. И сваритися и лае, и зновѣ свартися и зновѣ лае. На конецѣ якѣ видитѣ, що стовцѣ таки не уступаеся, отѣйшовѣ трохи на-задѣ, розбѣгся, и якѣ вдаривѣ вѣ стовцѣ го-ловою, ѣтѣ разу застигѣ на мѣстци.

Настя, Параска, Ксенька, ѣтѣ горѣлки подивчѣли, и не мало дѣтей вѣ злогохѣ подусили.

Сѣ Яковомѣ не знаю що сталося, не мѣгѣ

я дочитатися, здаєся, що также такій мавъ нець, якъ тамтї піяки.

Лишилося еще кѣлька піякѣвъ, а що було за що пити, урадили, щобы церковь розбрати, и матеріаль на горѣлку продати. Я урадили такъ и зачали робити. Одного дня збравалися, тай нужъ далѣ на церковцю, щобы баню розбрати. Розбирали цѣлый день, а геть, геть до пѣзнои ночи. На другій день дуть люди чужїи: що за диво, мовять та въ церкви не видати; ба дивляться, та и села нема. Озеро на тѣмъ мѣстци стало солоне смердяче такъ глибоке, що разъ ливы приносили, и звязали до купы, и спускали съ камнѣмъ въ глубину, но годѣ було два дѣстатки. Повѣсть мовить, що якъ тѣлько буря есть кострашная, тогда видко о пѣвночи, що корчма на верхъ выходить цѣла въ огни, а въ нѣгудить и клекѣтить безъ перестанку и ѣтпочини.

Еще въ паперахъ тыхъ старыхъ буцѣщось написано, но такъ зникло чорнило, и годѣ було прочитати.

На самѣмъ кѣнци ще то тѣлько прочитавъ
„Коли люди щастливи хочуть бути,
Николи имъ приказъ Божїй не забути;
Особенно ѣтъ піяньства утѣкати,
Бо инакше треба швидко пропадати.“

ЭВЕРТЪ

ЯКИМА БОСАКА

Въ Иваню живъ разъ
Хорошій хлопакъ,
Люди его звали
Якимцьо Босакъ.

Разъ у пѣсть великій
Недѣлѣ одной,
Пѣшовъ до Залѣщикъ,
По нещастье свое.

Тамъ въ знакомими
Босакъ подыбався,
И хотъ пѣсть — недѣля
Горѣлковъ залявся.

Нищо не купивъ ѓнѣ
Смерклося му тамъ,
И ити до дому.
Мусить ѓнѣ вже самъ.

Якосъ вылѣзъ зъ мѣста
На Иваньске поле,
Но ити вже дальше
Тяжко, прикро — горе!

Бо ноги увяли
Отъ горѣлки той,
Котру въ мѣстѣ выпивъ
На нещастье свое.

Такъ Босакъ упавъ тамъ
Середъ своего поля,
Злому ѡтдавъ душу,
Така его доля.

Въ понедѣлокъ рано
Босака не стадо,
Мати за нимъ тужить —
И плачу не мало.

Сосѣды и кривнѣ
Вся его родина
Кажуть : гдѣсь то ся подѣла
Нашая дитина.

Кривнѣ пѡйшли въ поле,
Повсюду шукали
За нимъ, кожду ниву
Слезами скропляли.

Въ вторникъ и середу
Черезъ цѣлѣ дни,
По полю шукали,
Его не нашли.

Всюда плачь великій
Въ Босаковой хатѣ,
Що ажъ ми лячно
Еще днесь згадати.

Ажъ въ четверь въ полудне
Найшли го мертвого,
Въ село го привезли,
На пѣвъ вже гнилого.

Такъ му горѣлонька
Спалила утробы,
А въ чорнѣле тѣло
Вкинулися хробы.

Въ пятницу рано
Люди го сховали,
А за грѣшну душу
Господа благали.

Горѣлка спалила
Недѣля скарала,
Безъ жадного свѣдка
Душу зъ него взяла.

Бо
 Отъ г
 Котру
 На не

Тае
 Серед
 Злому
 Така

Въ
 Босакъ
 Мати
 И пл

Со
 Вся
 Кажу
 Наши

Кр
 Пово
 За н
 Слеа

Вл
 Черо
 Пс
 Ф

А въ того, панове газды, така

Каждый человекъ
 Того стережися,
 Въ недѣлю до церкви,
 Не въ корчму тягнися.

Бо погибнешь марне
 Якъ Босакъ погибъ,
 Дѣти пойдуть въ жебры,
 А ты ляжешь въ грѣбъ.

М. Г.
 учит.

ВИДАВНИЦТВО

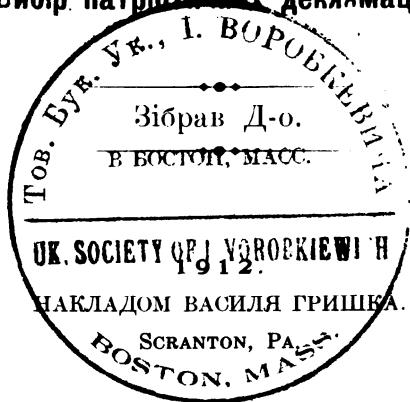
„Всеукраїнська Бібліотека”

Число 5.

ПІД ПРАПОРОМ СВОБОДИ!

Вибір патріотичних деклямацій.

“За волю України полягли нечислимі предки--герої твого народу; нечислимі покоління боролися, терпіли і умирали, в обороні вітчизни. А ти, українська дитино, кров від їх крові, будь гідний предків твого народу!”

МИХ. СОЛОМКА.

КАТЕХИЗМ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ: —————

Хто ти сину? — Русин гожий.
Який знак твій? — Ангел Божий.
Де жиєш ти? — У родині.
В яким краю? — На Вкраїні.
Чим тобі вна? — Вітчиною.
Як здобута? — В лютім бою.
Чи ї любиш? — До загину.
А в що віриш? — В Україну.

————— ◆ —————

СИДІР ВОРОБКЕВИЧ.

РІДНА МОВА.

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько
Тільки камінь має.

Як ту мову мож забути,
Якою учила .
Нас всіх ненька говорити,
Ненька наша мила?!

Як ту мову мож забути,
Таж звуками тими
Ви до Бога мольби слали
Ще дітьми малими.

На тій мові ви співали,
При грі розмовляли,
На тій мові вам минувність
Вашу розкривали.

То-ж плакайте, любі діти,
Рідненькую мову
І учіть ся розмовляти
Своїм рідним словом.

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у груди не серденько,
Тільки камінь має.

ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ:

У науці, у розраді
України доля,
А в желізі та у крові
України воля;
А у пісни голоснії
України слава!
Благословіть Україну,
А я заспіваю...

НАША МАТИ.

— „Що на світі наймиліш-
ше?“ —

Раз мати снитала.

— „Ти, дорога ненько наша!“
Діточки сказали.

— „Вам, діточки мої любі,
Ще о тім би знати,
Що крім мене єсть на світі
Друга ваша мати.

Бо та друга всім нам мати,
Вона нас повила,
Хлібом, солею й водою
Вона нас кормила.

Її мова люба, мила,
Нас все забавляла,
Її пісня голубила,
До сну колисала.

А ся мати то Русь наша,
Любіть її діти,

Уквітчайте її собою
 Як городчик квіти.
І для неї ви, діточки,
 Ростіть на потіху,
А вирісши, не забудьте
 На рідненьку стріху.
Та на мову нашу любу,
 Що вас забавляла,
Та на пісню сердечную,
 Що вас усипляла.
Тай у світі тім просторім
 Добра навчайтесь,
А руської притім мови
 Й пісні не цурайтесь.“

Т. ШЕВЧЕНКО.

У Ч І Т Ь С Я !

Учіте ся, брати мої,
Думайте, читайте,
І чужому научайтесь,
Свого не цурайтесь;

Бо хто матір забуває:
Того Бог карає,
Чужі люди цурають ся,
В хату не пускають;—

Свої діти мов чужії,—
І немає злomu
На всій землі безконечній
Веселого дому...

Обніміте брати мої
Найменшого брата,
Нехай мати усміхнеть ся,
Заплакана мати!

І забудеть ся нещасна
 Давная година,
 І оживе добра слава,—
 Слава України;

І сьвіт ясний, невечерний
 Тихенько засяє...
 Обніміть ся, брати мої,
 Молю вас, благаю!

КОРНИЛО ЗАКЛИНСЬКИЙ:

Де знайдеть ся сила,
 Яка би спинила
 Могутні Дніпровії води?
 Де знайдеть ся сила,
 Яка би здавила
 Свобідного духа в народі?

НАШ КРАЙ.

Тут, де ми живемо,
Наш коханий край —
Боже! Україні
Щастя, долі дай!

Тут, де ми живемо,
Все сімя, брати —
Боже! луч любови
В серцях засьвіти!

Тут батьки за волю
Проливали кров —
Боже! най воскресне
Наша слава знов.

Най минуть дні горя,
Наче змора - сон, —
Встане Україна
Від Карпат по Дон!

П. ПАНЧЕНКО.

ЛЮБИЙ КРАЇ.

Ти завше пишній, любий краю,
Вітчизно моя чарівна,
Золотосяйний, тихий раю,—
Для мене в світі ти одна!

Бо в тобі мрії золотії
Дитячих перших літ моїх,
В тобі найкращії надії
Найвищих думок молодих.

Ти силу ласи мені у душу
І навіваєш супокій;
Для тебе жить, трудитись мушу,
А може й вмерти, краю мій!

УЛЯНА КРАВЧЕНКО.

ДУМКА.

Україно, Україно,
 Нене моя, нене —
 Як забуду тебе, рідна,
 Забудь і ти про мене.

Як забуду, що ти бідна
 У тяжкій неволі,
 Не віддам тобі сил-труду, —
 Наян не знаю долі.

Як буде мені дорожше
 Що від тебе, нене,
 Проклени мене, о рідна.
 І забудь про мене!

М. КОЗОРІС.

❧ ЗНАЄШ, ДИТИНО? ❧

— Чи знаєш, дитино, чи знаєш єдина

Як твоя земля зове ся рідненька

— Ой знаю я, мамо — се Русь-Україна,

Се горем прибита козацькая Ненька

— Чи знаєш-відаєш, хто на рід твій
сину,

Яка наша слава, які в нас герої?

— Українець я, мамо, Українцем
згину

І на рід український народом є моїм

А борці України — козацтво завзяте

Що голови клало по стінах розлогих;

А слава їх — кровю хрещена
рати,

Співають про неї Дніпрові пороги

— А знаєш ти, хлопче, як муши
ти жити,

Гим маси гордитись, а що порі-
кати?

— О, знаю! Я мушу весь вік мій
служити

Гим добру і правді — від зради вті-
кати.

Мушу учитись багато усього,
Щоб болі лічити у народа мого —
мушу вкраїнським гордити ся ро-
дом,

Щастю і в злиднях іти з своїм
народом.

ІАРКО ЛУКИНЮК.

❧ УКРАЇНІ. ❧

З душі цілої, із всего серденька
Люблю тебе, рідна Україно-ненько.
Люблю і вас, ниви буйні, колосисті,
степи як море синє — розложисті.

Люблю і садочки вишневі цвітуть
 І ріки могутні та бистротекучі;
 І ті стародавні високі могили,
 Що прадідів кости собою покрили.

Люблю і ті високі піднебесні гори
 І гаї зелені і ліси і бори.

Люблю і соловейка, що в гаю сів
 Вас,

Що радощі сіє, тугу розганяє.

Але над все люблю я мій нарядний
 Ний,

Хоть він у неволи, хоть він такий
 Бідний.

Люблю тебе щиро, люблю до заги
 Русе-Україно, ненечко єдина!

КОКОВСЬКИЙ.

ПІДУ...

Іду я, піду в вечір погідний
 крізь темні бори, крізь воду снію,
 краю, де нагід горює бідний
 під високим хрестом опинюсь
 Буду плакати, молити буду
 красну долю для мого люду...

Бо піду я, піду далеко,
 сині гори, ріки бурливі,
 ду з сльозами крізь горя некло.
 цвіти щастя цвітуть красиві,
 ду благати, просити буду
 цвітку щастя для мого люду...

Бо піду я в чужу чужину
 рез безмежні, грізні моря,
 змим соколом скоро полину
 край, де волі сіяє зоря;
 благати, молити буду
 щастє — волю для мого люду...

— Дитино люба! не іди в чужину
 За сині гори, безмежні моря—
 У твоїм серцю дрімає зоря
 Любви до волі; як не забудеш
 Єї, свій нарід любити будеш,
 У житю своїм про него дбати,
 То Бог позволить тобі діждати
 Хвилі: побачиши вільну Україну!

ФИЛИП МИСЬКО.

БЕРЕЖИ!

Бережи рідної серцем землі!
 Що тобі силу дала до життя,
 Що тебе з малку цестить і ростит
 Мов рідна матінка любе дитя.

Бережи рідного слова що сил!
 Воно тобі другом буде по вік,
 Дасть тобі змогу забути весь біль
 І твоїм ранам знайде гойний лік.

лежи з молоду в твоїй душі
 омин про сьмілих, сердитих борців,
 о колнсь покотом-труном лягли
 твоїй рідній край, за твоїх дідів.

Н ФРАНКО.

МОЯ ЛЮБОВ.

на так гарна, сяє так
 вятою, чистою красою,
 на лици яріє знак
 любови, щирости, спокою.

Вона так гарна, а проте
 Так нещаслива, стільки лиха
 Знесла, що квилить лихо тьми
 В її кождїській пісні з тиха.

пізнавши, чи-ж я міг
 полюбить її сердечно,
 відречи ся власних втїх,
 об їй віддатись доконечно.

А полюбивши, чи-ж би міг
 Я божую її подобу
 Згубити з серця, мимо всіх
 Тернінь і горя аж до гробу?

І чи-ж перечить ся любов
 Тій другій а сьвятій любови
 До всіх, що лють свій піт і кров,
 До всіх, котрих гнетуть окупи?
 Ні, хто не любить всіх братів
 Як сонце боже, всіх зарівно,
 Той щиро полюбить не вмів
 Тебе, кохана Україно!

ІСИДОР ВОРОБКЕВИЧ.

НА ЧУЖИНІ.

Україно моя мила,
 Мій солодкий краю,
 Як на тебе, сиротина,
 Нишком погадаю,
 То заплачу жалібненько

На чужій сторонці,
Бо тут вяну і всихаю
Як листок на сонці.

Рідне слово тут не чую,
Пустка тут усюди,
Тут не щирі, українські,
Лиш чужії люди.
Тут ні друга, ні родини,
Ні рідної хати,
Тяжко, Боже, на чужині
Вік свій коротати.

Тут про діла козацькїї
Звістки не зачусш,
Тебе дівча не розважить
Тут, як засумуєш;
Тут і пісні не так складно
Як у нас співають,
Тут мов в пугах у залізних
Танцюють - гуляють.

Тут і гори не таківські
Як наші високі,
А ліси ті чужинецькїі —

Не наші широкі;
 Тут пташата не співають
 Весною лугами,
 Тяжко, Боже, та чужими
 Жити сторонами.

Як би крильця соколові
 Мав я сиротина,
 Полетів би, де зелена
 Люба Україна.
 Де Прут, Черемош, Дніпро наш,
 Де гори Карпати...
 В Україні мило жити,
 Мило й умирати.

В Україні любо, мило,
 Наче в Божім раю;
 Як тебе я, рідний краю
 Серденько згадаю,
 То заплачу на весь голос
 На чужій сторонці,
 Бо тут вяну і всихаю
 Як листок на сонці...

МИКОЛА ЧЕРНІЯВСЬКИЙ.

МОЯ ВІРА.

Вірте у геній народа,
 В силу духову його!
 Вірте, що мати природа
 Виглядить сина свого,
 І з безголова і неволі,
 З кровю политих руїн,
 В духа ясній авреолі
 Виступить він!

Вірте у геній народа,
 Наш бо народ молодий!
 Ранок наш стріла негода,
 День же не буде блідий.
 Буде він повний проміння,
 Гомону, праці й пісень —
 Творчого духа горіння
 Радісний день!

Вірте у геній народа —
 Ось мій сьвятий заповіт.

Туго зроста він — не шкода:
 День для народа сто літ.
 Вірте-ж всім серцем. І може
 Сьвітови новий псалом
 Скоро він винести зможе
 З ясним чолом!

НАРОДНИЙ ГИМН.

Ще не вмерла Україна
 Нї слава, нї воля!
 Ще нам, братя молодії
 Усьміхнеть ся доля!
 Згинуть наші вороженьки,
 Як роса на сонці,
 Запануєм, братя і ми
 У своїй сторонці.
 Душу, тіло ми положим
 За нашу свободу
 І покажем, що ми, братя,
 Козацького роду.

Наливайко, Залізник,
 І Тарас Трясило
 Із могили кличуть нас
 На сьвяте діло!
 І згадаймо славу смерть
 Лицарства-козацтва,
 Щоб не втратить марне нам
 Нашого юнацтва!

Душу, тіло

Ой, Богдане, Богдане,
 Славний наш гетьмане,
 Нащо віддав Україну
 Москалям поганим!?
 Щоб вернути її честь,
 Ляжем головами,
 Назовем ся України
 Вірними синами!

Душу, тіло ми положим
 За нашу свободу,

п. куліш.

В ПОХІД!

Ой збирав ся Морозенко
 До схід сонечка раненько:
 Із ослона зриваєть ся,
 За рушницю хапаєть ся.
 Обтирає він рушницю,
 Заглядає в ладівницю,
 Чи всі кулі, всі набої...
 Озирає ясну зброю.
 Сяде мовчки, крутить вуса,
 Не спогляне на Насусю,
 Понурить ся, вийде з хати,
 Стане свистом коня звати:
 „Ой коню мій Вусурмене!
 Нудьга тобі жити в мене.
 По леваді похожати,
 З річки воду попивати.
 Годі, коню, смутно ржати,
 Підковами землю рвати!
 Тобі нудно на отаві

Мені нудно жить без слави.
Ой без слави козацької,
Без заслуги лицарської.
Бо без слави серце мляве,
Без заслуги серцю туго.
Тобі тісно у леваді,
Мені душно жити в хаті.
Ой пора нам погуляти,
До козацтва завітати.
Розплету я тобі гриву —
Всім козаченькам на диво;
Уберу я тебе, коню,
В щирозлоту, ясну зброю.
На степах ми виростали,
Що над морем герцювали,
В орла крил ми позичали,
В моря сили добували.
Прилинули на Україну, —
Будем битись до загину!
Нехай предки сплять без болю
На кривавім ріднім полі,
Нехай слава провожає

Чисті душі їх до раю.
 Наша слава, наша правда
 Нехай їм буде награда
 За ті муки, що терпіли
 Від колиски до могили!“

Ф. МИСЬКО.

Ї ГЕРОЇ. Ї

Були в нас колись-то люди,
 Вірні, очайдушні вої,
 Що з веселою душою
 Йшли в завзяті, довгі бої.

Були в нас колись-то люди,
 Що в час народнього гніву
 Покидали рідну скибу
 Серед радощів та співу.

Покидали будні труди,
 Забували будну долю,
 Щоб постояти у бою
 За праїдну, рідну волю.

А прийшлось у скрутну хвилю
 Буйні голови зложити, —
 Знали як достойно вмерти,
 Аби тільки не коритись. —
 Полягли вони у січах,
 Ті борці — великолюди,
 — А сьвіт клониться їм нині
 За їх смерть та за їх труди.

БОРИС ГРІНЧЕНКО.

ДО ПРАЦІ!

Праця єдина з неволі нас вирве.
 Нумо до праці, брати!
 Годі лякатись! За діло сьвятеє
 Сьміло ми будемо йти!
 Праця єдина нам шлях уторує,
 Довгий то шлях і важкий,
 Що то до щастя і долі прямує:
 Нумо до праці мерцій!
 Праця не згине між людом да-
 ремно,

Сонце засьвітить колісь,
 Й з дякою люди про нас ізга-
 дають —

Ну-же! до праці берись!
 Хоч у недолі й нещастю звіку-
 см —

Долю ми внукам дамо!
 Ми для роботи на сьвіт наро-
 дились,

Ми для борби живемо!
 Сьміло-же братя, до праці ста-
 вайте,

Час наступає — ходім!
 Честь і подяка робітникам щи-
 рим,

Сором недбалим усім!

ОЛЕСЬ.

❧ УКРАЇНА. ❧

Як прекрасна царівна у казці
старій,
Заворожена відьмою злою,
Спить нетлінная роки в могилі
сирій
І нетлінною сяє красою,—
Так і ти, Україно, лежиш у тру-
ні,
І заклата на вік, і забута,
І без жалю за щось у кайдани
страшні
Закула тебе мачуха люта.
Але з'явить ся лицар колись мо-
лодий,
Вирве з рук тебе в мачухи злої
І тебе поведе він у день золотий,
Як царівну, для ясної долі.

(п. куліш.)

СВЯТИНЯ.

Мовчки струни на бандурі
Я перебіраю.

Заспівав би я до тебе —
Голос замірає.

Не почувеш мого слова
Серцем молоденьким, —
Квітчаною головою
Схилиш ся до неньки.

„Пести мене, моя нене,
Як малу дитину,
Я твого, нене, дому
Довіку не кину“.

— „Ой покинеш, моя доню,
Покинеш, покинеш,
У чужий край, в чужі люди
Пташкою полинеш.

Прийде, прийде, моя доню,
Такая година,

Що ріднійша неньки буде
Любая дружина“.

І я чую тиху мову,
Голоснійше граю.

Я душею молодою
Красу обіймаю.

Ой бандуро, рідна сестро,
Золотії струни!

Вложи в неї моє серце
Високії думи.

Нехай їй у сні присниться ся,
Що я чую й знаю;

Про що серцем самотнім
Господа благаю.

Нехай їй вві сні присниться ся
Мати Україна,

Наша радість, наше горе,
Надія єдина.

Сьвяте слово — рідна мати,
Єсть іще сьвятиня

Вища, Богови милїйна —
Рідная Україна.

Зрозумій, моє кохання,
Чистою душею,
Що люблю я, чим живу я,—
Будеш ти моєю.

УЛЯНА КРАВЧЕНКО.

❧ ЗА УКРАЇНУ. ❧

Хоч ти неначе в домовині,
Україно моя,
У серця дні мов у сьвятині
Твій образ ношу я.
Тебе з глибин душі кохаю,
Твоє-ж бо я дитя,—
О, краю рідний — ти мій раку,
Деж давна міць твоя?
Де подвиги князїв блискучі,
Де сотні козаків,—

Де отамани ті могучі?
 Де думи кобзарів?

Чим більш в неволі ти, мій краю,
 Тим більш мій сум росте—
 Тим більш у горю потопаю,
 Мені жаль груди рве.

Щоби скорійш й тобі сьвітило
 Те сонічко з за хмар —
 Віддам житя весь труд і силу,
 Весь серця мого жар.

М. ВІКОНСЬКИЙ.

✠ РЯДИ БОРЦІВ. ✠

Ряди борців у нас більшають,
 Ряди борців у нас ростуть,
 І стяги наші гордо мають,
 Хорунжі сьміло їх несуть.

А на прапорах, злотом ткані,
 Видніють віщі слова:
 Воскресне Україна, встане,
 І в щастю сонцем засия!

ГРИЦЬКО ЧУПРИНКА.

РІДНИЙ КРАЙ.

Роскішний степ... Убогі села...
 Се ти, мій краю чарівний?
 Мій рідний край такий веселий,
 Мій рідний край такий сумний!

Як часто я в твоїх надіях
 З тобою, краю мій, живу,
 Бо вірю я—не тільки в мріях—
 Ти будеш вільним наяву!...

Твої сини на всі дороги
 Старцями вбогими пішли;
 Давно чумацькі круторогі
 Вони попродали воли.

Давно стени свої широкі
 Вони задармо оддали,
 Гаї-ж роскішні і високі
 Другії власники звели.

Нащадки прадідів дебелих
 В ярмі ідуть твої сини!...

Мій рідний край такий веселий,
 Мій рідний край такий сумний!

А всеж надійном вільним жа-
 ром

Твої сніи вже розпеклись;

О, краю! Може незабаром

Ти будеш вільним, як колись,

Роскішній степ... Убогі села...

Се ти, мій краю чарівний?

Мій рідний край такий веселий,

Мій рідний край такий сумний!

ІВАН ФРАНКО:

Всюди нівечить ся правда,

Всюди панує брехня,

В ваших лиці серцях, о братя,

Най не постане вона!

Там ви для правди сьвятої

Сильний збудуйте опліт,

Там ви огонь негасимий

Чесної думки паліть!

Твердина від стали твердої,
 Сто раз тривкіїша ніжє мур
 Щирих, мягких серць твердиня
 Супроти громів і бур.

Там з поколінь в поколіня
 Правда простоїть ціла,
 Поки не зломить ся лютий
 Вал лицемірства і зла.

І мов те древо зимою,
 З верху безлисте, мертве,
 В бурі, морозі пускає
 Вічно коріння нове.

І мов нора та підземна
 Триска ключем з під скали, —
 Присне з під зла й пересудів
 Правда жива на землі.

М. КОЛЬЧАНЕНКО.

МОЇЙ СЕСТРИЧЦІ:

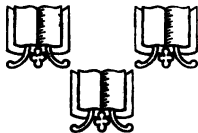
Тебе, о друже мій єдиний,
 Сестричко люба, я благаю:
 Не відцурай ся від родини —
 Пригнобленого краю!
 Люби його, як рідну неньку
 І научай других любити.
 Ненавидь тих, що то за гроші
 Готові долю людську вбити.
 Люби всіх рідних, що без волі,
 І сили вітчизні віддай;
 То, дасть Бог, будем всі на волі,
 Побачим в щастю рідний край!

ОЛЕКСА К-А.

❧ ГРАНИЦЯ. ❧

Щож ділить дивна ся границя?
 І тут і там мій рідний люд живе,
 І тут і там горячі сльози ллє,
 І тут і там у мовчанці корить ся

Перед чужинцем, та вікус
 Свій вік в нерозсвітній темряві!
 Тут Лях над нами коверзує,
 А там Мадяр братів давить,
 Живеє слово в диби кує,
 Та ставить ще хором слави
 На нашій прадідній землі
 Катам, що нашу кров лили!...
 Народє мій! Чому ти нині
 Розірваний на три частині,
 Чому границі сі прокляті
 Перетинають тобі жили
 Та сокам не дають кружляти?
 Ох, як би то ще в твоім тілі
 По всіх заклєклєх вже суствах
 Живуча забурліла кров —
 Чи ти би ся не поборов
 За рівність, свободу і славу?

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

МЕНІ ОДНАКОВО...

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні,
Чи хто згадас, чи забуде
Мене в снігу на чужині, —
Однаковісінько мені!
В неволі виріс між чужими,
І, неоплаканий своїми,
В неволі плачучи й умру
І все з собою заберу,
Малого сліду не покину
На нашій славній Україні —
На нашій — не своїй землі.
І не помяне батько з сином,
Не скаже синові: „Молись,
Моли ся, сину! За Вкраїну
Їного замучили колись“...
Мені однаково, чи буде
Той син молити ся, чи ні...
Та неоднаково мені,

Як Україну злії люди
 Присплять, лукаві, і в'огні
 Її окрадену збудять...
 Ох, не однаково мені!

ПАВЛО ГРАБОВСЬКИЙ.

ДО ТОВАРИША.

Не скаржись на власне довідане
 ... горе,
 Що в житті нести довелось;
 Поглянь лиш на сльози — цілі-
 сеньке море
 Їх по світі ген розлилось.
 Куди не поглянеш — панують
 кайдани,
 То де вже спокою нам ждять?
 Як щирі народа свого громадяни
 За край ми повинні гадать!

ПАЧОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ:

ВІЧНИЙ НАРОДЕ!

Вічний Народе, Генію туги,
Ставлять тирани для тебе стіс:
Рвуть тобі серце, випекли очи,
Ллють ся потоки крові і сліз!

Зродить ся местник з кровавих
туг —

Встане народ мій, вічний наш
дух!

Вся Україна в шумі пожежі,
Від болю сиві волосся рвем,
Здавили горло, чоло здохтали,
Шарпають душу, та ми живем!

Зродить ся местник з кровавих
туг,

Встане народ мій, вічний наш
дух!

Луна пожежі кровавить Бога,
До Його трону бухас дим —

Мучені всіми муками сьвіта
 Кличемо правди стоном страш-
 ним!

Зродить ся местник з кровавих
 туг,
 Встане народ мій, вічний наш
 дух!

Спалила очи нам та пурпура,
 Вирвав нам серце кліщами плач.
 Згину на стосі, та з мого серця
 На всіх тиранів бухне картач!

Зродить ся местник з кровавих
 туг,
 Встане народ мій, вічний наш
 дух!

ІВАН ФРАНКО:

Бережи масток про чорну годи-
 ну,
 Та віддай масток за вірну дру-
 жину;
 А себе найбільше бережи без
 шину;
 Та віддай майно і жінку й себе
 за Україну.

О. ОЛЕСЬ:

ГАСЛО БОРОТЬБИ.

Вони — обідрані, забуті,
 Бліді, голодні і німі,
 В кайдани, в сталь міцну закуті,
 В кривавих ранах і ярмі,—
 Сьогодні більше не раби:
 Дунають гасла боротьби!

Ще вчора йшли вони за ґрати,
 Терпіли мовчки глум катів,
 Ще вчора їх могли топтати,
 І сікти дротом батогів —
 Раби — сьогодні не раби:
 Блестять знамена боротьби!

Вони — гроза, вони — герої:
 Їх гнів героями зробив,
 А верх за ними буде в бої —
 Сам Бог по переду рабів!

Ти чуєш грім? гремлять раби:
 „За нами успіх боротьби!“

ОЛЕКСА К-А.

СВИТАЄ.

І понад людскістю свитас!:
Уже над нею переплили
Мов тії хмарки золотаві
Цдеї проблиски нової.
Зійшла вже на Руси-Україні
Величная зірниця нова,
Сьвятого сонця передтека,
Що людям в перве засьвітла
Проміннем братньої любови:
Зійшла, заблисла і пронерла
В потоках мучеників крови
Та чорну занавісу ночі
Могучо силою наддерла...
І хоч ще сонце не зійшло,
Хоч темна мрака на долині,
То смілі генії людства
Неначе великани гір
Узріли вже сьвяте промінне!

Полонув їх вірлиний зір
 В будучі людскости простори
 І радістю запаленів:
 „Нема царів, нема катів,
 Нема припятих на ланцах
 Царської ласки вірних псів!
 Нема сліпого великана
 Закованого в ясну зброю,
 Що батька та братів мордує
 На розказ деспота — тирана;
 Немає тюрм переповнених
 Борцями за свої права,
 За слово вольнеє, нема
 Тяжких кайданів, ні зморених
 Робітників кровавим трудом,
 Ні дармоїдів, що гниють
 На оргіях, та програють
 Кровавицю здобуту людом;

.
 А люди, люди лиш живуть
 На вольній, веселій землі:

Вже брата з братом не городять,
Ненависти старі плоти!
На спільній ниві спільний труд,
Незнані овочі їм родять;
І мати весело леліє
На груді любую дитину:
Її журба вже не вялить:
„Що їстоньки ти будеш, сину?“
Росте щасливе покоління,
І мов сонце на весняні квіти
Науки сьвітить му проміння,
Лиш в серцях молодих горить
Любов як від віків горіла,
І поета пісня гомонить
Як з первовіку гомоніла,
І в пісні згадають народи
Нової героїв свободи...

ІВАН ФРАНКО.

РОЗВИВАЙ СЯ, ДУБЕ!

Розвивай ся, ти високий дубе,
Весна красна буде,
Рознадуть ся пута віковії,
Прокинуть ся люди.

Рознадуть ся пута віковії,
Тяжкії кайдани,
Непобіджена злими ворогами
Україна встане!

Встане славна мати Україна
Щаслива і вільна,
Від Кубаня аж до Сяна річки,
Одна — нероздільна.

Зникнуть межі, що помежу-
вали

Чужі між собою,
Згорне Мати до себе всі діти
Теплою рукою.

Діти мої, діти нещасливі,
Блудні сиротята,

Годіж бо вам в сусід на услужі
Свій вік короґати.

Чи ще мало та ви наслужились

Москві та Ляхови,

Чи ще мало та ви наточили
Братерської крові.

Пора діти, пора поглядіти
До власної хаті,
Щоб газдою, не слугою
Перед сьвітом стати.

Розвивай ся, ти високий дубе,
Весна красна буде,
Гей, вставаймо, єднаймо ся
Українські люди!

Єднаймо ся, братаймо ся
В товариство честне;
Чей братерством, щирими тру-
дами

Вкраїна воскресне!

О. ОЛЕСЬ:

Хто зберіг любов до краю
І не зрік ся свого роду,
Той імям не вмере ніколи
В спогадах народу.

Хто поїв як струмень землю
І не згинув в морі,
Шепотіти муть про того
В літі квіти — зорі.

Хто угледів в час безчася
Сонце крізь тумани,
Той для люду рідним батьком
І пророком стане.

Хто зберіг любов до краю
І не зрік ся роду,
Тільки той віддав всю душу,
Все, що міг, народу.

КОРНИЛО УСТІЯНОВИЧ.

ПРОКИНЬТЕ СЯ!

Прокіньте ся!...

В останній раз

Зоря займаєть ся для нас

І будить всіх — і до життя

І праці і борби нас кличе!

В останній раз!

Дивіть: усі народи братні

Купають в поті зною лица

І плодом праці благодатним

Вже крешуть жизнь собі нову,

І бистрою, безпечною ходою

Снішать на волю золоту.—

А тільки ви одні, одні

На скверній постели рабства

Качаєтесь лїнівi в снi,

І кленете пророкови,

Що вас збудив до жертв і до жи-

тя,—

І допчете нетямунці свій цвѣт,
 Котрий від кілька соток лїт
 Аж нинї розмаївсь з весною —
 Сумною, тихою красою.

Оттак-то власними руками
 Ви гребете нам всїм могилу,
 І необачні кличете
 Невідразиму смерти силу
 На землю й на людство своє.
 О, стямте ся! дивїть: по нїй
 Іде у слїд розпука й гнїв
 І дїй грядущих суд страшний—
 І проклїн внуків і правнуків!

Прокиньте ся!

Усі віки нас кличуть:

Прокиньте ся!

Могили вас взивають;

І вся земля від ставищ Пинська
 дичи

До закарпатського розмаю,—

Він до Дону Сьвятославича

До Сяну й тихого Буга,

Кидає скибу вам у вічи,
Ситну і потом і сльозою
Й сьвятою мучеників кровю.
Глаголючи: Прокиньте ся!
Прокиньте ся, раби Хозарів,
Раби покірнії Варяг,
Раби Оварів і Болгарів,
Все гнетені на всіх віках!
Прокиньте ся, раби Половців,
Підданії Ляхів, Литовців,
Підніжже Німців й Москалів!
Прокиньте ся! Опам'ятайтесь!
В останнє голову зведіть,
Житє в останнє захищайте —
І честь народну бороніть!
Нехай старі богатирі,
Нехай катовані діди,
Нехай же многі слави дни,
І ляцькі ломані присяги,
Тюрма, Сибір і кнут Варяга,
Чеснота і батьків гріхи
І нинішні лїнівi дни,

З усіма кривдами, усіми
Нехай вам стануть пред очима!
І грянуть в душу вам громами,
І незтертими кресками
Нехай там образ свій кровавий
Огняним долотом заріють!
Тоді займеть ся нам душа
Пекучим болем величавим,
Й огнем пречистим блисне вся
Свободи, просьвіти, слави.
Тоді, як жизнь полюбите,
Те безгаланнее жите
Народу свого, і з чола
Зітрете сьміло ви гидке
Пятно покірного раба
І станете плечем поуз плеча
За правду й волю разом всі,
І працею просьвіти зажжете
В народі огні всі благі;
І зацвите він щедротами
Помежи рідними братами —
І здвигне вам в своїх серцях

СЬМІЛО ДРУГИ!

(Боевий марш)

Сьміло, други! Не цурайтесь
Волі своєї часу!

Рідну Україну спасайте,
Честь і свободу свою.

Як нам умерти прийдесть ся
По сірих казармах, тюрмах,—
Местник новий підійметь ся
На наших збілілих кістках.

Най нас у тюрми саджають,
Най нас рубають у пень,
Най у Сибір висилають,
Ми всі тортури знесем!

Як нам... і т. д.

Ю. ФЕДЬКОВИЧ:

Що я люблю, в що вірую,
на що надіюсь?

Я люблю мою Русь-Україну;
Я вірю в єї будуччину;
В тій надії я живу й умру.

ДУМКА.

Ти мені, моя Україно,
Як жити так мила —
Хто тебе забрати може?
У кого та сила?

І моя ти, Україно
Як душа у мені —
І моя земля вся гарна
І ті води сині.

Хто візьме те небо і сонце,
Ту красу природи?
Хто візьме із серця спогад
Славних днів свободи?

Хто візьме минулу славу
І гори, могили,
Що батьків козацьких наших
Порохи укрили?

Порохи батьків лицарських
Могила вкриває —
Та душа жива їх в мені,
Кров їх в мені грає.

Хто візьме твоє будуче
І в кого та сила —
Поки знаю, що живеш ти,
Україно мила?

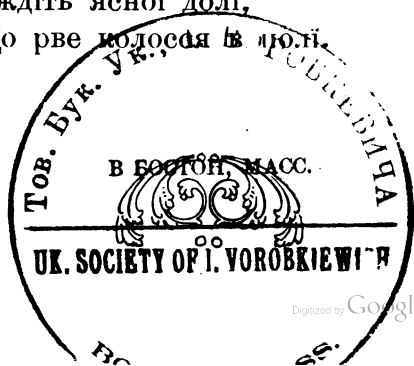
Твої злидні і терпіння
Всі я відчуваю,
І тебе, сьвяту, неначе
Серцем обіймаю.

Поки ти мені Вкраїно
Як жите так мила —
Доти тебе мені взяти
Не знайдець ся сила!

О. ОЛЕСЬ:

На цвинтар сумно не ідїть,
В жалобі не ридайте...
Погляньте вгору на блакїть
І в нїй весну пізнайте.
Весна летить, весна шумить...
Розвїйте чорні думи,
Ловїть весняні шуми.

Народ не вмер, народ живе,
 Хвилює по Руїні,
 І мова плеще і пливе
 Річками по Україні.
 Вона жива,
 Вона співа,—
 Чого-ж ви всі в задумі?
 Кохайтесь в ріднім шумі.
 Кохайтесь в шумі чарівнім,
 Душею розцвітайте,
 Несіть квітки й любистки в дім
 І лави застеляйте.
 Розвійте сум,
 І пийте шум
 І ждiть ясної долі,
 Що рве колосся в люлі.

ІВАН ФРАНКО.

СУПОКІЙ.

Супокій — сьвятеє діло
 В супокійній часи.
 Та як в час війни та бою
 Ти зовеш до супокою,—
 Зрадник або трус єси.
 Бо коли народи в згоді
 Враз працюють, щоб природі
 Вирвать тайну не одну,
 В тьму життя влить сьвітла до-
 сить,—
 Горе тому, хто підносить
 Самовільную війну.
 Та коли в робучу пору
 В нашу хату і комору
 Закрадаєсь лиходій,
 Щоб здобуток наш розкрасти,
 Ще й на нас кайдани вкласти,
 Чи й тоді сьвятий спокій?

СТ. РУДАНСЬКИЙ.

❧ ДО УКРАЇНИ. ❧

У країно, Україно,
Моя рідна мати!
Чи ще довго над тобою
Будуть панувати?
Чи ще довго кривавицю
Будуть з тебе пити,
Та діточок твоїх бідних
В кайданах водити?
Твоя слава — у могилі,
А воля — в Сибірі.
От, що тобі, матусенько,
Москалі зробили!
Гукниж, гукни, Україно,
Нещасная вдово!
Може діти на твій голос
Обізвуть ся знову!
Може знову розв'яжуть ся
Зв'язані руки,
Може знову брязчати муть
Козацькі шаблюки!

Може військо запорозьке
 Як море заграє,
 А дівчина, як і перше,
 Пісню заспіває!
 Тоді вже нас не забудуть
 І московські внуки,
 Бо кров за кров катам нашим
 І муки за муки!
 Гукни-ж, серце Україно,
 Та тільки скорійше,
 Бо чим далше ссуть кров нашу
 Все більше та більше!

ІВАН ДОРАНОВИЧ.

МОЛИТВА
 ЗАМОРСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Боже Великий, ми Тя благаєм:
 Русь-Україну спасай, спаси.

Просьвіти люд наш,

Що так покiрно

В темноті гнеть ся

Довгі часи.

Ми мольби шлемо до Тебе, Боже,
Ти є могучий над царів всіх,
Щоб ми бороть ся
Вже раз зачали
Всі за одного,
Один за всіх.

Щоб ми пізнали, що в злуці сила,
Щоб ми горнулись в один табір
На голос Руси
Неньки України
Під її синьо-
Жовтий прапор.

Тож Тя благаєм, Боже Великий,
Й не перестанем ту в чужині,
Аж ворог згине
Руси-України,
Аж сонце зійде
У вітчині.

ОЛЕСЬ.

 ПРОКЛЯТТЄ.

Прокляттє, розпач і ганьба!
 Усю пройшов я Україну,
 І сам не знаю, де спочину,
 І де не стріну я раба.
 Зректись себе, забудь імя,
 Всесьвітним соромом покритись,
 І, не соромлючись, дивитись,—
 Се дійсність, сон?—не знаю я...
 О, краю рабський, скільки сліз
 Було в мені... і ласк, і втіхи...
 Які чудові трави — ліки
 Для ран твоїх в собі я ніс.
 Ти п'яний став... А я горів,
 Душа ставала крем'яною,
 І не слова тепер спокою,
 А іскри креше з неї гнів.
 І їх, як зерна, кину я
 В твоїх полях, степах і луках,
 І, може, ти в пекельних муках
 Згадаєш згублене імя.

МСТИСЛАВ РУС.

🐉 НАШ ПРАПОР. 🐉

Прапор Русси повіває
 Сино-жовтий, злотом тканій,
 А на нїм завіт сіяє
 Мономахом ще нам даний.
 Гей, єднайтесь рідні діти,
 Бо в єдності наша сила —
 Єдність може лиш злучити,
 Що незгода розлучила.
 На прапорі герб сіяє,
 Злотий лев у синім полю;
 До борби він нас взиває
 За Україну і за волю.
 Під прапор сей поспішаймо,
 В нїм надія наша, сила,
 Ним скріпившись, здобуваймо
 То, що з рук батьки пустили.
 Най незгода пропадає!
 Дружно, в купі, брат при брату
 Сьміло всяк най виступає
 Боронити рідну хату.

Рука в руку, сердак з фракком,
 Не встидаймось свого рода,
 А засяє Русь, мов маком,
 Цьвітом рідного народа...

М. ВІКОНСЬКИЙ.

КОЛИСЬ...

І прийде час... Задзвонять дзвони,
 І в нашій вольній Україні
 Зрадять вольних міліони,
 Засьвітить сонце на руїні.
 І брат обійме друга, брата,
 І на Вкраїні без кордонів
 Зустрінуть люди Волі сьвято,
 Під небо вдарить голос дзвонів,
 І вольним волю оголосить
 І люди заживуть мов в раю.
 А нині?... Раб кайдани носить,
 В тяжкій неволі умирає.

С. ГРЕГОРЧИЦ.

❧ ЗА РІДНИЙ КРАЙ. ❧

Буя на вітрі хоругов
 І кріс заряджений готов,
 І меч нагострений.
 У жменю кріс, при боці меч,
 Прийшов день мести наконець,
 Ура! в скажений бій!

Сьвята в нас ціль, наш гурт сьвя-
 тий!

Се-ж нас зове в завзятий бій
 Народ наш, край, рідня!
 Непоборимі ми нічим,
 Неустрашимо, сміло йдём
 Туди, де кров, борня!

Прощай єще раз дорогий
 Наш краю, поки підем в бій,
 У битви пекло те.
 Пращай родинонько! в сю мить..
 Згадять про тебе—кров кипить,
 Завзятте в нас росте.

Немов орел гніздо й рідню,
 Так край перед недолею
 Ми хочем боронить!
 І наче сила громова
 Столітні дуби розбива,—
 Так ворога розбить!

Тож у перед, юнацький ріи!
 За край, родину в лютий бій
 Між ворогів ряди!
 З нас кожний є герої — юнак,
 Най впаде третій, другий всяк,
 Щоб тільки край снасти!

з словінського переклад
 КОРНИЛО ЗАКЛИНСЬКИЙ.

М. ЗАГІРНЯ.

ДО СЕСТЕР УКРАЇНОК.

Чи чуте, сестри Українки,
 Що каже нам рідний наш край:
 „Зростив я діточок: тепер кожда
 До спільного діла ставай!“

Ви знаєте, сестри, те діло.
 Те діло, що з давна над ним
 Працюють брати Українці...
 Чи-ж ми не пособимо їм?

Не вже-ж і тепер не пособим
 Ми їм у тяжкі сі дні,
 І вкупі із ними не станем
 За рідний наш край до борні?

Завдання велике, святе,
 На нас накладає наш край:
 І кожда з нас щиро й охотно
 До сего береть ся нехай!

Ми мусим, щоб силу відняти
 Із рук у своїх ворогів
 Зростити дочок Українок
 І щирих Вкраїнців-синів.

Отсе буде тая заплата
 Що в нас вимагає наш край.
 Так нумо-ж до праці! І кожда
 Всю силу на неї віддай.

ШКОЛИЧЕНКО.

‡ ЕЛЕГІЯ. ‡

Чого мені лякатись смерти,
За що на неї нарікать?
Я знаю — всі повинні вмерти,
І мусять завсіди вмирать.

Житє і смерть не мають краю!
Але-ж душа моя сумна,
Земля милійша їй від раю,
За неї все віддасть вона!

Душа не прагне супокою.
Їй любо там, де люд кипить,
Де радість змішана з тугою,
Де дяжко жить і любо жить!

Де з блакиту витає сонце,
Мигтять привітнії зірки,
В невідоме, химерне віконце
Заманює надія всі віки.

Де люд, як море те філюс,
 Рвучись до кращої мети,
 Де від запалу кров бушує,
 Де кождий мусить гніт нести.
 Де будуть краще жити люди,
 А з нимп й край мій дорогий.
 Але-ж... тоді мене не буде,
 Я буду спать в землі сирій!

Нещадний час зітре в руїни
 Нікчемний слід життя мого,
 І кращого життя України,
 Я не побачу вже його!

О, Боже мій! О любий краю,
 Моя вітчино чарівна!
 В тобі-ж тоді, мій тихий раю,
 Цвистиме кращая весна.

Тоді в веселій, кращій долі
 Співати-ме сімя твоя,
 Але-ж пісень тих—згуків волі--
 Не вчую я — не вчую я!

О, Боже правий, дай надію,
 Дай сподіваннєчко мені,
 Що я хоть духом не зотлію
 В далекі ті, у ясні дні.

Що привіта хоть дух України
 В тому веселому раї,
 І за гірку життя годину
 Упнєть ся радістю її!

О. ОЛЕСЬ.

● НЕХАЙ! ●

Нехай, як грім, гудуть гармати,
 Нехай п'яні є все в чаду,—
 Я в полі буду сам стояти,
 Шаблі ворожі відбивати
 І, може, ранений впаду,—
 А в стан ваш мертвий не піду!
 О, не лякайте! В мене крила,
 В крові—огонь, в душі—любов,
 На що я вам? вас в стані сила,
 Не звіть мене! ваш стан—могила,
 І в ваших жилах біла кров.

О. ОЛЕСЬ.

НЕ КВІТНИ ВЕСНО.

Ой, не квітни весно,—
 мій народ в кайданах,
 Мій народ в задумі,
 Очи його в струмі,
 Серце його в ранах,
 А життя в туманах.

Ой, не квітни весно,
 пишними квітками,
 Бо народ мій встане,
 Розібе кайдани,
 Вкриє сьвіт димами,
 А поля тілами.

Ой, не квітни весно:
 глянь — надходять хмари,
 Тугою чорніють,
 Гнівом червоніють...
 Ой, ті хмари — кари!..
 Бійтесь, яничари!

• ГЕЙ, ІЗГАДАЙТЕ! •

(На голос: Гей не дивуйте...)

Гей ізгадайте, братя Українці
 Чим ми у світі бували,
 Як волю нашу, волю народню
 Всі ми гуртом ратували?

Гей ізгадаймо, знову вставаймо:
 Рідний народ у неволі.

Будем боротись та працювати
 Щоб нам здобути ся волі!

Воля, просвіта, рівність, бра-
 терство,

Збудять ізнов Україну,—

Будем за неї, братя, стояти,
 Будем стоять до загину!

Нас не злякають муки й кайдан-
 ни,

Правда є дуца за муки!

Даймо-ж на працю для України
 Серце і розум і руки.

ОЛЕСЬ.

ДУША МОЯ.

Душа моя не знає більше гріз...

І грім замовк, і хмара розпли-
ла ся,

І там, де кров колись лила ся,

Тепер дзюрчить струмок із сліз.

Мовчать руїни, сонце сяє,

І білий стяг примиря має.

О, ні! о, ні! Розбитий храм

Встає живий в моїй уяві

І кличе знов в бої кроваві

Помстити лютим ворогам,

Зове мене з труни гнилої

Блиснуть мечем і впасти в бої.

І я з землі підводжусь знов,

І знов в мені огонь палає,

Одна рука меча тримає,

Друга сшнтя червону кров,

Як сокіл, бстє ся серце хворе,

І сил в мені буяє море!

ОСИП МАКОВЕЙ.

УКРАЇНСЬКИМ МУЧЕНИКАМ.

Коли знов на весні зацвітуть фіялки,
 Ми покійників щирих забудем.
 Ми не підем на їх мовчазні могилки,
 Поки волі живим не добудем.

А лягло їх у люті часи тисячі
 На полях та на горах сьвітами,—
 Та нехай їм співають сичі у ночі,
 Ми ще маєм розправу з катами!

Коли знов зацвітуть фіялки на весні,
 Не пропаде ще слід по руїні,—
 Не пожежі страшні, а просьвітні огні
 Ми ширити-мем по Україні.

Оживати почнуть, працювати
 почнуть,
 Поневолені городи й села
 І прибиті серця до життя спалахнуть
 І знов стане громада весела.

А потім зацвітуть на весні фіялки.
 Ми забудемо давню недолю
 І згадаємо з жалем дорогі могилки
 Всіх борців, що погибли за волю.
 Заквітчасмо їх, заспіваємо їм
 Великодних пісень за їх муки
 І подякуєм щиро: Спасибі вам всім!
 Не забудуть вас внуки і правнуки...

ІВАН ФРАНКО.

РЕКРУТ.

Муштруй ся, рекруте небоже,
 Слізми оружє обливай!
 Хилсь, корись, а тільки, брате,
 Оружя з рук не выпускай.
 Учись владати ним, учи ся
 Стріляти цільно і в лице
 Безстрашно смерти заглядати:
 Важкого бою час іде.

Приїдесь за правду твердо стати
Хлоп в хлопа і плече в плече,
Приїдесь на ворога стріляти
І кров рікою потече.

На віковічну неволю,
Понижене і гнет твердий,
На зло, що наче гадь несити
Ссе кров із людскости грудий.

Приїдесь стріляти — й не одному
Житє покласти в боротьбі.
Учи ся, рекруте, хоч прикро
Нераз приходить ся тобі!

Учись, щоб був ти сильним мужем
Як засвітає день новий!
Учись, щоб в ряд ти став готовим,
Як крик роздасть ся боєвий!

БОРИС ГРІНЧЕНКО.

ВІДМОВА.

Не на те ми боротись ставали,
 Щоб тепер помирити ся нам,—
 Бо для нас помирити ся — значить
 Уклонитись ізнов ворогам!
 Бо для нас помирити ся — значить
 Се зрікти ся того, чим живем
 І признати, що правда то — сила,
 Що панує з мечем і огнем!
 Бо для нас помирити ся — значить
 Зрадить рідний коханий наш край!..
 Не на те ми ставали до бою
 І не тим він скінчить ся нехай.
 Ні! Борімось з останньої сили,
 Ні! Борімось і в день і в ночі
 На шляху, на степу, серед лісу,
 Що хвилини на бій стаючи.
 Ні! Борімось за кожен ми ступінь,
 Кожен клаптик своєї землі,
 Щоб не знали спочинку у бою
 За свій край ні старі, ні малі.

Не мирити ся нам тепер треба:
 Хто до згоди,—той зрадить свій край.
 Поки ворог впаде, ні єдиний
 Доти бою не кида нехай!

ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ:

Я плакав у сні, мені снила ся мрія,
 Десь ніби я пташка, лечу уві сні —
 А долом сля Україна красками,
 Красуєть ся вольна, своя, у весні!

Я з радости плакав у сні...

Я плакав у сні, мені снила ся слава.
 Десь ніби я в трумні, сьмію ся у сні,
 А там на горі Україна співає,
 Весь сьвіт після Неї складає пісні—

І ревне ридав я у сні!

Проснув ся я в сльозах і ревне
 заплакав,
 Всі люди побачать, здавалось мені—
 Вільну Україну! А я що невольник!—
 Останній невольник—умру на весні...

І хлинули сльози рясні!

О. ОЛЕСЬ.

* * *

Нести ся-б плачу, летіти-б крику,
 Серця огняні на частки рвать,
 Розколихать би пустелю дьку,
 Усіх під прапор один зібрать,—
 І кинуть мертві піски, каміння
 І виіти-б з ночі у сьвітло дня,
 Де тонуть дьки в морях проміння,
 Де буйна тирса шумить, буйа...
 І жити-б повно, і жити-б вільно...
 Чом же з проклятем ми терпимо?!
 Ах, ми конаєм в муках подвійно:
 Раб перед нами цілує ярмо.

О. ОЛЕСЬ.

МОЯ УКРАЇНО ПРЕКРАСНА!

Для всіх ти мертва і сьмішна,
 Для всіх ти бідна і нещасна,
 Моя Україно прекрасна,
 Пісень і волі сторона.

Поглянь: народ твій—раб з рабів,
 Чужими й рідними забутий,
 Гниє віки в недолі лютій
 І віру в долю загубив.

О, дух України орел!
 Дух вільний, сьмілий і високий,
 Злети, зтурбуй цей мертвий спокій
 І влий життя з своїх джерел.

Мовчиш? Заснув? Ганебно спи...
 Ні, певно ти поліг в курганах,
 Бо ти не зміг би бути в кайданах,
 Як невольники — раби...

Ти, дужий в вільности своїй,
 Розніс би хмари і тумани,
 Розбив би всіх неволь кайдани,
 Розбив би... чуєш, краю мій?!...

АННА СУПРУНЕНКО.

ВСТАВАЙТЕ.

Ви, що терпіли від віку до віку,
Ви, що терпіли без міри, без ліку,
Час вам вставати,
Кайдани скидати,
Волю дістати.

Вас пригнітило і ви похилились,
Та чи кому ви рабами вчинились?
Більш не скоряйтесь,
До бою збирайтесь,
І прокидайтесь!

Сила й завзяття най вас не кида,
Правда за вами, ваша й перемога;
Не підлягайте,
Часу не гайте,
Вставайте!

Темнеє царство скорійше руйнуйте,
Світло нове на руїнах будуйте.
Тоді мовчати!
Час вже повстати!
Бій розпочати!

КОРНИЛО ЗАКЛИНСЬКИЙ.

ПІСНЯ БУДУЧЧИНИ.

На злотім престолі, уся в авреолі
Могутности, щастя і волі
Сияє Вкраїна — мов сонце єдина
В любови — збратанню Вкраїна.

Вже громи не грають грізні
й гурагани —

Немає кайданів, насилля нема,
На землю зринає безсмертна весна.

По світі лунає не луна кровава,

А Вкраїни слава

Лунає від краю до краю.

Ту славу голосять сніжевії дзвони,
Що в тисячні тони ударили враз —

Співає, радіє усе по Кавказ.

Як золото щира пісня могутнє,

Народ бо яснє

У сяєві вічного мира.

На злотім престолі, уся в авреолі
Могутности, щастя і волі
Сияє Вкраїна, мов сонце єдина
В любови, збратанню Вкраїна.

ПОХОРОННИЙ МАРШ.

(Співає ся на похороні або на гробі
мученика --- героя.)

Ви жертвою в бою завзятім лягли
З любови до свого народу,
З нього віддали ви все, що могли:
Житє своє, честь і свободу.
Нераз ви томили ся в тюрмах сирих;
Нераз вас жорстоко судили
Ворожі кати і в кайданах важких
На муки, на смерть вас гонили.
Ідете потомлені, брязкіт кайдан,
Заковані ноги і руки,
Та дивитесь гордо, спокійно вперед,
Де вєть ся шлях вашої муки.
А сонце горяче так страшно палить,
Виснажує всі ваші сили.
І споминаєте тих, що до вас
Так само сей шлях проходили.
Від сонця кайдани печуть вас огнем,
Гадюкою впили ся в тіло,

І капас, землю обагрує кров
 Із ран, що залізо роз'їло.
 А деспот пирує в палаті своїй,
 Тривогу вином заливає,
 Та ось на стіні вже зловіща рука
 Свої страшні букви ставляє:
 Повстане народ і свободу собі
 Здобуде, прожене неволю!
 Прощайте-ж, брати — ви свій чесно
 пройшли
 Геройський шлях бою за волю...

ОЛЕСЬ.

❧ ДОКИ? ❧

Доки ви будете ждять, камяні,
 Доки, отруєні, будете спати?!
 Встаньте! давно проспівали півні,
 Небо вбіраєть ся в ранішні шати,
 Схід червоніє в кривавім огні.
 Кличте й калік і дітей понесіть,
 Станьте вгорі на зруйнованих мурах,
 Землю сьвятую сльозами зросіть...
 Тихо заграйте на рідних бандурах,
 Небу свої каяття принесіть.

П. КАРМАНСЬКИЙ.

ГРОБИ НЕВИННИХ.

Гроби невинних мучеників риють
Щораз густійше наш бідний край;
Від сліз і зойків буйні трави ниють,
На серце люду паде одчай.
Від сліз і зойків буйні трави ниють,
З грози і жаху червоніють зорі,
З хрестів зростає безкрай лісів;
А ми поникли в смутку і в покорі
Та ждем на ласку скажених псів.
З грози і жаху червоніють зорі.
А пси давлять ся нашими кістками
Й кують зеліза нових оков...
І зойки люду бють ся небесами,
Та вічно ллєть ся невинна кров.
А пси давлять ся нашими кістками.

П. КАРМАНСЬКИЙ.

ЗАЩО ТЕБЕ СКАТОВАНО?

Защо тебе скатовано, мій люде,
 І сплямлено невинною кервою?
 Чого твої могучі, вольні груди
 Придавлено гранітною скалою?

Що ти плекав в душі огонь Тиртеїв
 І не ставав до злобного совіту?
 Що ти боров ся за слабих пігмеїв
 І сїяв кости по цілому сьвіту?

Народе, встань! Двигни ся гей лявіна
 І грянь собою, щоб озвались гори!
 Нехай зірветь ся в бій ціла Україна
 І скине пута немочі й покори.

Най ворог знає, що козацька сила
 Єще не вмерла під ярмом тирана;
 Що кожда наша степова могила
 Се наша вічна, непімщена рана...

ІВАН ФРАНКО:

Тяжко, важко вік свій коротати
У незнання сумерці німім
І хилитись і в ярмі стогнати,
До могили простогнати в нім.
Тяжко, важко вік цілий боліти,
І на знати навіть, де болить;
Мучитись у горю, а не вміти
Того горя й крихточку вменшить.
А ще тяжше: бачити всю муку,
Знати добре жерело її,
Але не могли подати руку
Тому брату, що так стогне в тьмі.
А ще тяжше горячо бажати
Волі, правди, братньої любови,
Шарпатись у путах, гризти крати,
А на волю встати не могли...

О. ОЛЕСЬ.

ПОГРЕБНА ПІСНЯ.

Най душі, що повні печалі і сліз,
В погребную пісню зіллють ся,
Най прапори нані похилють ся
скрізь,

І голови журно нагнуть ся...

На траурних марах у сні забуття
Лежать невмерущі герої,
Не сьвітять ті зорі, що гріли життя,
Не сяють в нескінченім бої.

Як леви боролись вони за народ,
За правду народнього діла,

Життя їх стрівало тернами негод,
А смерть їх безсмертсєм зустріла.

Як тяжко, як журно без вас, дорогі,
Як пусто і сіро усюди...

Тремтіть же, тікайте, кати-вороги,
Бо смуток в нас пімсту розбудить.
Клянем ся ми всі, що за вас поместимо,
Всі ваші злочинства згадаєм,

Яке надівали на край ви ярмо,
 Як тяжко знущались над краєм!
 Клянемся ми всі, що народ розкусм,
 Всі здійсним святі заповіти
 І волею край свій, як сонцем, заллем,
 Щоб міг він і другим зоріти.

У землю спускають ся труни сумні,
 Мішають ся згуки з сльозами...
 Чи чути вам, браття, пісні жалібні,
 Що вчора співали ще з нами?

У землю спустили ся труни сумні,
 Змішались з сльозами пісні жалібні...

СТЕФАН РУДАНСЬКИЙ.

ПІСНЯ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО.

Гей, братя козаки, сідлайте но коні!
 Черкніть для охоти вина.
 До боку шаблюки, на руки повіддя,
 На ноги стальні стремена!

Не гнути нам шиї, козацької шиї
 Під тяжким, желізним ярмом,
 Не нюхати диму козацького краю,
 Що всть ся над нами кругом!

Чи не та в нас сила, що в батьків
 була?

Не тая шабляка у нас?

Чи в нас нема коній на стінах
 широких,

Чи вуголь на люльці погас?

Нехай наші коні на чистому полі
 Тріпнуть ся і враз заіржать!

Нехай наші братя молоді козаки
 На чистеє поле біжать!

Нехай знову брязне шабляка
 сталъная

В козацьких залізних руках!

Нехай знову ляжуть ворогові кости
 Могилами в наших стінах.

А люлька-голубка нехай не згасе,
 Палить вражі замки кругом!

Нехай ворог знає, по вік памятає—
 Знущати ся над козаком!...

З М І С Т.

	стор.
1. ПЕРЕДМОВА	2
2. КАТЕХИЗМ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ. М. Соломка	3
3. РІДНА МОВА. С. Воробкевич	4
4. У НАУЦІ, У РОЗРАДІ. Ю Федькович	5
5. НАША МАТИ	6
6. УЧИТЬ СЯ. Т. Шевченко	8
7. ДЕ НАЙДЕТЬ СЯ СИЛА. К. За- клинський	9
8. НАШ КРАЙ	10
9. ЛЮБИЙ КРАЙ. П. Панченко	11
10. ДУМКА. У. Кравченко	12
11. ЗНАЄШ, ДИТИНО?. М. Козоріс ...	13
12. УКРАЇНІ. М. Лукинюк	14
13. ПІДУ... Ф. Коковський	16
14. БЕРЕЖИ! Ф. Мисько	17
15. МОЯ ЛЮБОВ. І. Франко	18
16. НА ЧУЖИНІ. С. Воробкевич	19
17. МОЯ ВІРА. М. Чернявський	22
18. НАРОДНИЙ ГИМН	23
19. В ПОХІД! П. Куліш	25
20. ГЕРОЇ. Ф. Мисько	27
21. ДО ПРАЦІ. Б. Грінченко	28
22. УКРАЇНА. Олесь	30
23. СБВЯТИНЯ. П. Куліш	31

	стр.
24. ЗА ВКРАЇНУ. У. Кравченко	33
25. РЯДИ БОРЦІВ. М. Віконський	34
26. РІДНИЙ КРАЙ. Г. Чупринка	35
27. ВСЮДИ НІВЕЧИТЬ СЯ ПРАВДА. І. Франко	36
28. МОЇЙ СЕСТРИЧЦІ. М. Кольчанен- ко	38
29. ГРАНИЦЯ. Олекса К-а	38
30. МЕНІ ОДНАКОВО. Т. Шевченко	40
31. ДО ТОВАРИША. П. Грабовський	41
32. НЕ ПОРА! І. Франко	42
33. ВІЧНИЙ ПАРОДЕ! В. Пачовський	43
34. БЕРЕЖИ МАЄТОК. І. Франко	44
35. ГАСЛО БОРОТЬБИ. О. Олесь	45
36. СВИТАЄ. Олекса К-а	46
37. РОЗВИВАЙ СЯ ДУБЕ! І. Франко	49
38. ЛЮБОВ ДО КРАЮ. О. Олесь	51
39. ПРОКИНЬТЕ СЯ! К. Устиянович	52
40. ДРУЖЕ-БРАТЕ! Надсон	56
41. СЬМІЛО ДРУГИ!	57
42. ДУМКА	58
43. НА ЦВИНТАР СУМНО НЕ ЙДІТЬ. О. Олесь	59
44. СУПОКІЙ. І. Франко	61
45. ДО УКРАЇНИ. С. Руданський	62
46. МОЛИТВА ЗАМОРСЬКИХ УКРА- ЇНЦІВ. І. Доранович	63
47. ПРОКЛЯТТЄ. О. Олесь	65
48. НАШ ПРАПОР. М. Рус	66
49. КОЛИСЬ... М. Віконський	67

	стр.
50. ЗА РІДНИЙ КРАЙ. С. Грегорчіц .	68
51. ДО СЕСТЕР УКРАЇНОК. М. Загір- ня	69
52. ЕЛЕГІЯ. Школиченко	71
53. НЕХАЙ! О. Олесь.....	73
54. НЕ КВІТТИ ВЕСНО. О. Олесь	74
55. ГЕЙ, ІЗГАДАЙТЕ.....	75
56. ДУША МОЯ. О. Олесь	76
57. УКРАЇНСЬКИМ МУЧЕНИКАМ. О. Маковей	77
58. РЕКРУТ. І. Франко	78
59. ВІДМОВА. Б. Грінченко.....	80
60. Я ПЛАКАВ У СНІ. В. Пачовський	81
61. ПЕСТИ-В СЯ ПЛАЧУ. О. Олесь... ..	82
62. МОЯ УКРАЇНО ПРЕКРАСНА. О. Олесь	83
63. ВСТАВАЙТЕ. А. Супруненко	84
64. ПІСНЯ БУДУЧЧИНИ. К. Заклин- ський	85
65. ПОХОРОННИЙ МАРШ	86
66. ДОКИ? О. Олесь	87
67. ГРОБИ НЕВИННИХ. П. Карман- ський	88
68. ЗА ЩО ТЕБЕ СКАТОВАНО. П. Карманський	89
69. ТЯЖКО, ВАЖКО. І. Франко	90
70. ПОГРЕБНА ПІСНЯ. О. Олесь	91
71. ПІСНЯ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО. С. Ру- данський	92
72. СПІВ СЕЛЯН. В. Пачовський.....	94

ПЕРША УКРАЇНСЬКА -:- -:-
-:- -:- КНИГАРНЯ В АМЕРИЦІ

ВИДАЛА СВОЇМ НАКЛАДОМ

❧ СЛІДУЮЧІ КНИЖКИ: ❧

1. Оповідане про Алї-Бабу і про со-
рок злодіїв, котрих повбивала
одна невільниця..... 20
2. Жите Ієуса Христа, з образками .. \$1.25
3. Рицар і смерть, казка..... 5
4. Казки за Жидів..... 10
5. Доля галицької сироти..... 5
6. Хлопська доля 5
7. Збірничок найкрасших пісень цер-
ковних для руського народа (зни-
жена ціна)..... 5
8. Казки за Циганів..... 10
9. Весела читанка з образками (зни-
жена ціна)..... 15
10. Гостина св. Николая, драматична
гра..... 10
11. Американець, веселий образ з життя
народу, зі співами 15
12. Мужицька доля, збірка оповідань
(знижена ціна)..... 5

Замовлення треба слати на адресу
власителя книгарні:

BASIL HRYSHKO,

439 N. Sixth Ave.,

SCRANTON, PA.

III

2
sl. 5
10
5
10
15
10
15
5

4.

